

עבריינות ואלימות מתנחלים
בתוך יישובים פלסטיניים,
2020-2017



יהודים ובעלי תפקידים לזכויות אדם
Yesh Din
Yesh Din
volunteers for human rights
Yesh Din
volunteers for human rights

מאי 2021

עבריינות ואלימות מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים, 2020-2017



נייר עמדה, מאי 2021

מחקר וכתבייה: אמיר חבקין סררו

עריכה: זיו שטהל

ייעוץ משפטי: עו"ד מיכאל ספרד, עו"ד ישי שנידור

עיצוב גרפי: סטודיו יהודה דרי

אינפוגרפיקה: יעל שינקר

המועצה הציבורית: עקיבא אלדר, פרופ' רחל אליאור, דן בבלי, עו"ד עביר בכר, חנה בר"ג, פרופ' נעמי חזן, רות חשין, יהושע סובול, פרופ' עוזי סמילנסקי, ד"ר רועי פלד, אל"מ (מיל.) פול קדר, דני קרוון, עו"ד יהודית קרפ, יאיר רוטלוי.

מתנדבי יש דיין: ד"ר יהודית אלקנה, מיה ביילי, אסנת בן שחר, חנה בר"ג, עו"ד ד"ר אסנת ברתור, חנה גוטליב, רוני גלבווע, תמי גרוס, דינה הכט, יורם זאבי, רחלה חיות, שרה טולידאנו, דניאל כהן, בנצי לאור, ג'ודי לוי, אריה מגל, שרה מארליס, אדי סער, דליה עמית, ניבה ענבר, נאוה פולק, אמיר פיינסקי, טליה פקר בריו, רותי קדר, עדנה קלדור, לילך קליין דולב, ד"ר יואל קלמס, ד"ר נורה רש, עידית שלזינגר, אילנה מקי שפירא, ד"ר צביה שפירא.

צוות יש דיין: יודית אבידור, דן אואן, מייסון בדוי, עו"ד חגי בנימין, אמנון ברונשפילד שטיין, מוראד ג'אדאללה, חנה דולין, שרונה וייס, עו"ד מיכל זיו, עו"ד שלומי זכריה, אמיר חבקין סררו, נג'מה חג'אזי, עמרי נג'אד, עו"ד מיכאל ספרד, פיראס עלמי, ליאור עמיחי, מוניר קאדוס, עו"ד פאדיה קואסמי, ליפי קומש, יונתן קונויץ, זיו שטהל.

בשער: כיתה בבית הספר של הכפר עינבוס, לאחר שמתנחלים הציתו בה אש וריססו על קיר הבניין. "הורסים בתים! רק לאיברים!" ד"ש מקומי אורי". 28 בינואר, 2020. תיק יש דיין 4620/20. (צילום: מוניר קאדוס)

5 **מבוא**

9 **פרק א': אלימות מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים**

פרק ב': פגיעות ברכוש פרטי ובמסגדים בתוך

19 **יישובים פלסטיניים**

24 **אין קדושה בארץ כבושה: פגיעות במסגדים בתוך כפרים פלסטיניים**

28 **סיכום**

אירועי חורף 2021: פגיעות בפלסטינים בעקבות מותו

30 **של המתנחל אהוביה סנדק**

נספח א': תוצאות החקירה בנוגע לתיקים

33 **שעדויות מתוכם צוטטו במסמך זה**

33 **נספח ב': תגובות**

מבוא

ב-31 ביולי 2015 רצח עמירם בן אוליאל את בני הזוג סעד וריהאם דוואבשה ואת בנם עלי בן השנה וחצי, וגרם לפציעה קשה של בן נוסף, אחמד בן ה-4. הרצח בוצע בשעת לילה באמצעות השלכת בקבוקי תבערה לתוך ביתם שבכפר דומא, בעוד בני המשפחה ישנים במיטותיהם. הבחירה בתקיפה לילית של בית הנמצא בתוככי יישוב לא היתה מקרית. בהכרעת הדין שהרשיעה את בן אוליאל נכתב כי הוא בחר במכוון בבית מיושב הנמצא בלב הכפר "על מנת להגביר את אפקט ההרתעה והפחד".¹ כתב האישום, כמו גם הכרעת הדין, השתמשו במונח "פיגוע" לתיאור מעשה הרצח הנפשע.

פרשת הרצח של בני משפחת דוואבשה הפנתה לרגע קצר את תשומת הלב הציבורית לתופעה של אלימות מתנחלים בכלל, ולתקיפות המתרחשות בתוך הכפרים הפלסטיניים בפרט. ואולם חומרתו של האירוע והזעזוע העמוק מהמעשה לא הביאו לפעולה נחרצת של איכפת חוק מצד הרשויות הישראליות ותקיפות כאלה נמשכות גם כיום, יותר מחמש שנים לאחר הרצח.² לצד זאת, לפחות במובן אחד הרוצח השיג את מטרתו - הרתעה של פלסטינים בגדה המערבית והפחד שלהם מפני תקיפות בבתיהם וביישובים שבהם הם מתגוררים, גברו משמעותית מאז.

מסמך זה מנתח את התופעה של עבירות שמבצעים אזרחים ישראלים בתוך האזור המיושב והבנוי של העיירות והכפרים הפלסטיניים בגדה המערבית (שטח B). הוא מבוסס על ניתוח של **63 אירועים** שתיעד יש דין בין השנים 2017-2020,³ שבהם בוצעו כלפי פלסטינים עבירות אלימות, פגיעה ברכוש ופגיעה במסגדים. אירועים אלה אינם סך העבירות שביצעו אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בתוך הכפרים, אלא אך ורק אירועים שתועדו על ידי תחקירני יש דין בתקופה האמורה. אירועים נוספים התרחשו ומתרחשים גם כיום - חלקם מתועדים על ידי גופים וארגונים אחרים, חלקם לא מתועדים כלל ונותרים עלומים מעיני הציבור. התנחלויות ומאחזים ישראליים בגדה המערבית - שעצם הקמתם מהווה הפרה של הדין הבינלאומי⁴ ומלווה לעיתים קרובות גם בגזל קרקעות ובפגיעה בזכויות הקניין

1 תפ"ח 932-01-16 מדינת ישראל נ' בן אוליאל (עציר) ואח', הכרעת דין, 18.5.2020. עורכי הדין של בן אוליאל הגישו ערעור ב-29 באוקטובר 2020.

2 בניסיון להיאבק באלימות המתנחלים, הפעילה מערכת איכפת החוק הישראלית צווי הרחקה מנהליים שמנעו ממתנחלים מסוימים לשהות בגדה המערבית או בחלקים ממנה, כמו גם צווי מעצר מנהליים (ר' למשל 'צה"ל הוציא עוד עשרה צוויים מינהליים נגד פעילי ימין', חיים לוינסון, הארץ, 23.08.2015). מדובר בצעדים בעלי אופי בלתי דמוקרטי המעידים על חוסר יכולת של המערכת לנהל חקירות באופן יעיל ואמין ועל כישלונה להעמיד לדין עבריינים אידיאולוגיים.

3 אלא אם צוין אחרת, הנתונים בנייר עמדה זה נכונים לתאריך 27.10.2020.

4 אמנת ז'נבה הרביעית דבר הגנה על אזרחים בזמן מלחמה (1949) סעיף 49(6). הסעיף אוסר על המעצמה הכובשת לגרש או להעביר חלקים מאוכלוסייתה האזרחית לשטח הכבוש. הפרשנות המקובלת היא שהעברה אסורה של אוכלוסייה מתרחשת גם אם ההגירה נעשית שלא בדרך של כפייתה על המהגרים, ובוודאי אם היא נעשית בתמיכת המדינה או בעידודה. פרשנות הצלב האדום קובעת כי מטרת מנסחי האמנה הייתה לשמר סטטוס קוו דמוגרפי בשטחים כבושים. ממשלות ישראל לדורותיהן פירשו את האיסור להעביר אוכלוסייה לשטח הכבוש כאיסור להעברת אוכלוסייה בכפייה בלבד, וטענו כי אזרחים ישראלים עוברים להתנחלויות מרצונם החופשי, ולכן אין מדובר בהפרה של החוק הבינלאומי. בנוסף לכך, ממשלות ישראל טענו שאמנת ז'נבה הרביעית, הכוללת את סעיף 49, לא חלה על הגדה שכן היא אינה שטח "כבוש", מכיוון שלא נכבשה מריבון שהחזיק בה כחוק. עמדה זו נדחתה ע"י כל הטיבונולים הבינלאומיים, רוב המשפטנים הבינלאומיים והקהילה הבינלאומית, וחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק בעניין גדר ההפרדה קבעה כי ההתנחלויות הוקמו בניגוד לסעיף 49(6), וכך גם בניגוד להחלטה 446 של מועצת הביטחון של האו"ם מ-1979. בחוקת רומא של בית הדין הבינלאומי הפלילי האיסור מנוסח באופן המפילל העברה ישירה או עקיפה של אוכלוסייה לשטח הכבוש. לאור ההתפתחויות הפרשניות הללו, יש קונצנזוס משפטי רחב שהמדיניות הישראלית המאפשרת, מעודדת וממננת את הפעילות ההתנחלותית מהווה הפרה של האיסור על העברת אוכלוסייה לשטח כבוש, הן בעקיפין והן במישרין.

של הפלסטינים⁵ - הוקמו בסמוך ליישובים פלסטיניים. המדיניות הישראלית, שלפיה הצבא מספק הגנה לכל נקודות היישוב הישראליות בגדה ולתושביהן, גורמת לנוכחות מוגברת של חיילים בגדה ולהגבלת חופש התנועה של פלסטינים בשטחיה ולפגיעה בזכויות נוספות.

מערכת היחסים בין המתנחלים והפלסטינים מהדהדת במקרים רבים את מערך השליטה הישראלי על הפלסטינים המאופיין באדנות ובעוינות. אירועים שבהם אזרחים ישראלים פוגעים בפלסטינים וברכושם הם דבר שבשגרה בגדה המערבית, והם אינם מוגבלים רק לעבירות המתבצעות בתוך הכפרים. מדובר בתופעה המתרחשת בכל רחבי הגדה ורבים מעורבים בה. בשנת 2020⁶ לבדה תיעד ארגון יש דין 89 עבירות שביצעו ישראלים כלפי פלסטינים או רכוש פלסטיני בשטחים חקלאיים בגדה המערבית, מתוכן 36 תקיפות אלימות. המניע למעשי האלימות והפגיעה ברכוש, המכונים גם "עבריינות אידיאולוגית", הוא אסטרטגי. מטרתם להטיל מורא על הפלסטינים וליצור איום ממשי על מנת לנשל פלסטינים מאדמתם ולצמצם את מרחב המחיה שלהם.

המשפט הבינלאומי מטיל על ישראל - בהיותה הכוח הכובש בגדה המערבית - את החובה להגן על פלסטינים ועל רכושם.⁷ ואולם מעקב ארוך שנים של יש דין אחר הטיפול באירועים כאלה מעלה כי ישראל אינה מקיימת את חובתה על פי הדין הבינלאומי להבטיח את שלומו של הציבור הפלסטיני בשטח הכבוש ולשמור על רכושו. אף שמדובר בתופעה רחבת היקף ורבת שנים, רשויות אכיפת החוק הישראליות מגלות אוזלת יד פושעת אל מול תופעת העבריינות האידיאולוגית המופנית נגד פלסטינים. לאורך השנים התפרסמו דוחות רשמיים של מבקר המדינה ודוחות שחיברו נציגים מטעם ממשלת ישראל,⁸ וכן דוחות שפרסמו ארגוני זכויות אדם, בהם יש דין.⁹ דוחות אלה ניתחו את הכשל המערכתי המתמשך באכיפת החוק בגדה המערבית והצביעו על היעדר הנחישות לטיפול בה מצד ישראל ורשויות אכיפת החוק שלה.

בשנים האחרונות התרבו מעשי האלימות גם במרחב הפרטי של הפלסטינים - ברחובות הכפרים, בבתי ספר ובמבני ציבור ואף בבתי התושבים עצמם. בתים ומבנים מבודדים, כמו גם מבנים ששוכנים בקרבת התנחלויות, מאחזים בלתי מורשים או כבישי גישה, הם מטרת קבועות ו"יעדים מועדפים" לפגיעה. כזה הוא למשל ביתה של משפחת נ' מהכפר בורין, הסמוך להתנחלות יצהר ולמאחזים הסובבים אותה, שהותקף לפחות ארבע פעמים מאז שנת 2007.¹⁰ עם זאת, גם מבנים המצויים בלב הכפרים מותקפים לא אחת.

5 ראו למשל: יש דין, **המאחז הלא מורשה עמונה: כרונולוגיה של גזל אדמות פלסטיניות פרטיות (1995-?)**, (2020); **יש דין מסלול הנישול: המקרה של המאחז עדי עד** (2013).
 6 בין התאריכים 1.1.2020-21.11.2020.
 7 להרחבה בנושא חובותיה של ישראל לאכוף את החוק ולהגן על פלסטינים ורכושם, ראו: יש דין, **עקיפת חוק - כישולן אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (2015), עמ' 11-14.
 8 משרד המשפטים, **חקירות חשדות נגד ישראלים ביהודה והשומרון - דוח צוות המעקב** (דוח קרפ), (מאי 1982); **דוח ועדת החקירה לעניין הטבח במערת המכפלה בחברון** (דוח שמגר) (יוני 1994); **חוות דעת בנושא מאחזים בלתי מורשים** (דוח ששון) (פברואר 2005); **דוחות מבקר המדינה: 52 א' (2001), 54 ב' (2003), 56 א' (2005), 63 ב' (2013), 68 ב' (2018)**.
 9 יש דין, **מראית חוק - אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (2006); יש דין, **עקיפת חוק - כישולן אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (2015); יש דין, **דף נתונים דצמבר 2019: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים הפוגעים בפלסטינים וברכושם**; וכן דפי נתונים בשנים קודמות.
 10 ברוב המקרים שבהם מתנחלים תקפו בתים בתוך יישובים פלסטיניים הם עשו זאת בחבורות, תוך יידוי אבנים לעבר התושבים ורכושם. כך לדוגמה ב-21 ביוני 2007 מתנחלים יידו אבנים לעבר בית משפחת נ' בבורין ופגעו ברכושם (תיק יש דין 1282/07); ב-1 בדצמבר 2008 מתנחלים יידו אבנים לעבר הבית ופגעו ברכב של המשפחה (תיק יש דין 1663/08); ב-4 בדצמבר 2008 מתנחלים שוב יידו אבנים על הבית (תיק יש דין 1683/08); וב-13 בדצמבר 2017 מתנחלים יידו אבנים לעבר בני המשפחה שברחו מפניהם וגרמו נזקים לרכוש (תיק יש דין 4027/17).

בנוגע להתקפות המתרחשות בתוך הכפרים מתקיים אותו כשל מערכתי עמוק שבו נגועה מערכת אכיפת החוק בגדה המערבית. גופי החקירה והאכיפה נכשלים פעם אחר פעם במניעת התרחשותם של אירועים כאלה, באיתור העבריינים ובהעמדתם לדין.

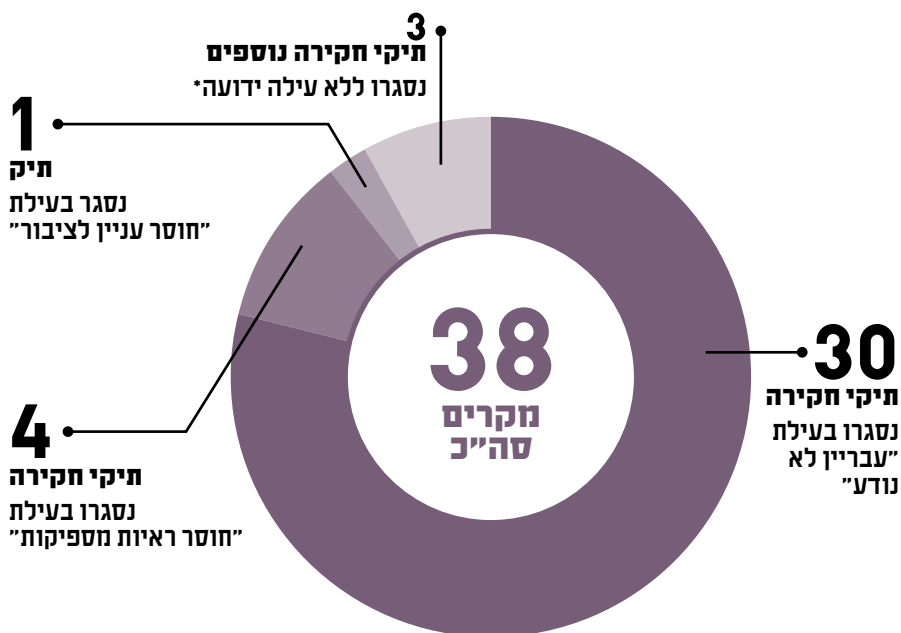
מבין 63 אירועים שתיעד יש דיין ועסקו בעבירות של אזרחים ישראלים בתוך הכפרים הפלסטינים, הוגשו למשטרה תלונות ב-60 מהמקרים. מתוכם, הסתיימה חקירת המשטרה ב-38 תיקים. 38 חקירות אלו לא הניבו ולו כתב אישום אחד.

אירועי תקיפה וגרימת נזק לרכוש גובים מהתושבים הפלסטינים מחיר פיזי, כלכלי, חברתי ונפשי, בוודאי כאשר הן חלק מתופעה נרחבת. למתנחלים יתרון ברור על פני הפלסטינים: הם אזרחים של המדינה המחזיקה בגדה המערבית תחת משטר צבאי. הצבא והמשטרה של מדינת ישראל שומרים עליהם. לעומתם, הפלסטינים מופקרים על ידי מערכת אכיפת החוק שאמורה לשמור ולהגן גם עליהם מפני פגיעה. מצב עניינים זה, בו קבוצה לאומית אחת שולטת ומדכאת קבוצה לאומית אחרת על ידי שלילת זכויות, הפרדה משפטית ויצירת מערך משפטי שונה החל על כל קבוצה, הינו חלק משלטון האפרטהייד הישראלי. מטרת שלטון זה היא להעמיק את הקולוניזציה הישראלית בגדה המערבית ולקבעה.¹¹

הכישלון הישראלי בהרתעה ובאכיפת חוק מותיר את הרחובות, בתי המגורים ומקומות העבודה של התושבים הפלסטינים חשופים אל מול האלימות המתפרצת של מתנחלים המשתמשים בעבריינות ככלי אידיאולוגי.

11 להרחבה בנושא ר' יש דיין, "הכיבוש הישראלי בגדה המערבית ופשע האפרטהייד: חוות-דעת משפטית", יוני 2020.

עבריינות ואלימות מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים, 2017-2020: תיקים שהטיפול בהם הסתיים



ימשטרת ישראל לא סיפקה ליש דין את עילות הסגירה של תיקים אלה עד לפרסום מסמך זה. ב-22 מקרים נוספים הוגשה תלונה למשטרה והחקירה עדיין מתנהלת. ב-3 מקרים לא הוגשה תלונה למשטרה.

פרק א': אלימות מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים

עבירות אלימות בתוך הכפרים והעיירות הפלסטיניים כוללות בין השאר איומים מילוליים ופיזיים, תקיפה באמצעות נשק קר ואף ירי מכלי נשק. ברוב אירועי האלימות שהתרחשו בתקופה שאליה מתייחס מסמך זה ידו מתנחלים אבנים אל עבר פלסטינים,¹² בזמן שאלה שהו בחצר הבית או בסביבתו, בתוך רכבם או בתוך ביתם, או היכו אותם באמצעות אלות או באמצעים אחרים. תחקירי יש דין אף תיעדו ארבעה אירועים בתקופה שבה עוסק מסמך זה, אשר במהלכם ירו מתנחלים ירי חי לעבר פלסטינים.

ב-13 באפריל 2019 שהה זיאד שחאדה, מורה מהכפר עוריף, בחצר ביתו. באותו הזמן אשתו עמדה לצאת עם ילדיהם למסיבה בכפר.

”בסביבות 16:40 אשתי הכניסה את הילדים למכונית ואני נכנסתי הביתה להביא את המפתחות. אז אחד החברים ראה קבוצת צעירים מתקרבת בשביל ממזרח. הם היו עם כאפיות על הראש, לבושים כפלסטינים. **ואז הם התחילו לזרוק המון אבנים כבדות ששחבו איתם בתוך הבגדים.** אשתי היתה עם התינוקת במושב הקדמי והילדים היו במושב האחורי.

סגרתי את הדלת הצדדית של המטבח כדי שלא ייכנסו פנימה **ורצתי מהר להוציא מהמכונית את אשתי ואת התינוקת שהיו חשופות לגמרי. הצלחתי לחלץ אותן תחת מטר של אבנים. הכנסתי אותן הביתה. וכשהמתנחלים היו כבר כ-4 מטר מהמכונית, רצתי לחלץ את שני הילדים שהיו בסכנת חיים אמיתית.** הבן פתח את הדלת והבת היתה עם הראש מאחורי החלון, כך שיכלו לחטוף אבן בראש כל רגע. הצלחתי להוציא גם אותם ללא פגע אבל חטפתי אבן בכתף [...] אחרי שהגיעו כמה צעירים מהכפר, המתנחלים התחילו לעלות במעלה ההר לכיוון יצהר, כאשר למעלה עומדים כמה מתנחלים חמושים וצועקים להם לעלות.

לי ברור שבאו על מנת לפגוע בנו פיזית, כי ידעו מתי אנחנו בחוץ, ויצאנו בנס. מאז, אשתי והילדים ישנים אצל ההורים שלה בכפר. **בני מפחד כל הזמן ולא מפסיק לשאול למה עושים לנו את זה.** הוא גם זוכר ששרפו את המכונית בשנת 2018. הוא מרטיב בלילה ומבקש שנלווה אותו לשירותים בשעות היום. אני ישן לבד בבית, על הספה, כשעין אחת תמיד פתוחה למסך שמחובר למצלמות האבטחה. אני מוכן למכור את הבית במחיר הפסד [רק כדי] לצאת מהשכונה הזאת.”¹³

12 כך היה ב-14 מתוך 19 מקרי אלימות. מתוך עדותו של זיאד שחאדה מעורף על אירוע שהתרחש ב-13 באפריל 2019. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת “עברין לא נודע” (תיק יש דין 4421/19).



מתנחלים (על השביל, למעלה) מיידים אבנים לעבר משפחת שחאדה (זיאד, ראג'א וביתם התינוקות מחוץ למכונית, שני ילדים נוספים נמצאים במושב האחורי), עורף, 13.04.2019 (מתוך צילומי האבטחה של זיאד שחאדה)

בחלק מהמקרים גרמו התקיפות האלימות לפגיעה פיזית של ממש, שהגיעה לעיתים עד לכדי פציעות חמורות. כך למשל באירוע שבו הותקפו בני משפחת ת' על ידי חמישה מתנחלים בתוך המאהל שבו הם מתגוררים ביישוב א-טייבה, סמוך להתנחלות כוכב השחר ולמאחז הבלתי מורשה המכונה "מאחז הבלאדים":

"אחד מהם, עם מקל, רץ מהר מאוד לכיוון צ', הבן שלי, ונתן לו מטווח אפס מכה חזקה בראש שלו. צ' התעלף מייד ואיבד את ההכרה, והמתנחל המשיך להכות אותו גם כשהיה בלי הכרה על הרצפה. במשך 2 דקות הוא המשיך להכות אותו [...] צ' התחיל לדמם מהראש. אשתי שהיתה בתוך המאהל יצאה [...] ואז בא אותו מתנחל שהכה את צ' ונתן גם לה מכה על הראש וגם היא התחילה לדמם.

עשו לה בדיקות והסתבר שיש לה פצע בראש ותפרו לה 4 תפרים. והבן שלי, הפציעה שלו יותר חמורה וגילו שיש לו זעזוע מוח, יש לו דימום פנימי והוא היה 6 ימים בבית חולים."¹⁴

השפעתה של אלימות חמורה שכזו המופעלת כלפי פלסטיני בתוך יישובו שלו ולעתים אף בחצר ביתו, לנגד עיני שכניו ובני משפחתו, חורגת מהפגיעה הישירה בו: הנפגע הראשון הוא כמובן קורבן העבירה - עליו להתאושש מפגיעה מורכבת, פיזית ונפשית. ואולם במקרים כאלה גם אלו הנמצאים במעגלים הקרובים אליו סובלים יחד איתו; נגזר עליהם לצפות מהצד כיצד חירותו וכבודו נשללים ממנו ונרמסים, כיצד גופו סופג מהלומות.

¹⁴ מתוך עדותו של א"ת מא-טייבה על אירוע שהתרחש ב-22 בינואר 2018. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות" (תיק יש דיין 4049/18).

רוב התקיפות האלימות שבהן עוסק פרק זה בוצעו בשעות היום.¹⁵ דפוס פעולה זה עשוי להעיד על מידת הביטחון שיש למתנחלים בבואם לפגוע בפלסטינים באין כוח אכיפה קבוע ובעל נוכחות מרתיעה. ביטחון זה נובע גם מכך שהגופים האחראים על אכיפת החוק ועל ההרתעה בגדה המערבית אינם מבצעים ביעילות את תפקידם, ואף מעניקים הגנה לישראלים בכל מקרה, גם כאשר אלה פוגעים בפלסטינים ומפירים את החוק.

במקרים שנבחנו לצורך כתיבתו של מסמך זה, החיילים סיפקו למתנחלים שתי שכבות של הגנה ראשית, הם לא מנעו את ביצוע העבירות אף שהיו במקום שבו בוצעו. במקרי אלימות מהשנים 2017-2020 שבהם נכחו חיילים, הם התערבו רק לאחר שנגרם נזק לפלסטינים (3 מקרים), או כלל לא (4 מקרים).¹⁶ שנית, 4-4 מקרים שתועדו בתקופה זו החיילים פעלו דווקא כנגד הפלסטינים, כאשר ירו לעברם גז מדמיע, רימוני הלם או כדורי מתכת מצופים בגומי, בזמן שהמתנחלים נשאר בשטח או חזרו על עקבותיהם מבלי שהחיילים עיכבו אותם.¹⁷ בכך פעלו החיילים בניגוד לחובתם להגן על האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית, המוגדרת כאוכלוסייה מוגנת, כמתחייב מהדין הבינלאומי ומפסיקות של בית המשפט העליון.^{18, 19} תופעה זו של חיילים העומדים מנגד ואינם פועלים להגנה על פלסטינים כשאלה מותקפים נובעת ממדיניות הצבא בגדה המערבית, המעדיפה הגנה על המתנחלים, ומכך שחיילים אינם מודעים לחובתם להגן על האוכלוסייה הפלסטינית. הם אינם מבינים את הסמכויות שבידיהם ואינם יודעים כיצד נדרש מהם לפעול בעת אירוע שבו פוגעים אזרחים ישראלים בפלסטינים. חוסר ההיכרות עם החובה ועם הסמכויות הנתונות להם מביא לכך שבמקרים רבים חיילים פועלים נגד הפלסטינים ולא נגד התוקפים - אם במעשה ואם במחדל.²⁰ כך למשל סיפר ח"ק מהכפר מאדמא:

"בסביבות השעה 13:00 שמעתי קולות של השכנים שאמרו שמתנחלים נמצאים ליד הבית. פתחתי את הדלת וראיתי ג'יפ צבאי עומד על דרך העפר שמעל הבית ומתנחלים זורקים אבנים על הבית. היתה קבוצה גדולה של מתנחלים במרחק של עד 4 מטר [מהבית] שזרקו אבנים [...] **אמרתי לצבא: 'המתנחלים זורקים אבנים על הבית, עצרו אותם, תעשו משהו'. החיילים אמרו: 'כנס הביתה, אם לא תיכנס נירה בך'.**"

15 מאז 2017 תיעוד תחקירי יש דין 14 מקרי אלימות בתוך עיירות וכפרים שבוצעו בשעות היום. 5 מקרים נוספים בוצעו בלילה.
 16 למשל, ב-24 בפברואר 2018 מתנחלים יידו אבנים לעבר משפחת א' מסוסיא, חייל שנכח במקום התערב רק אחרי שלושת רבעי שעה (תיק יש דין 4068/18); ב-22 באפריל 2017 מתנחלים יידו אבנים לעבר תושבי עוריף, חיילים שנכחו במקום לא הרחיקו או עיכבו אותם כלל במשך כשלוש שעות (תיק יש דין 3894/17).
 17 למשל, ב-29 באפריל 2017 מתנחלים יידו אבנים לעבר תושבי עוריף, חיילים שנכחו במקום ירו כדורי מתכת מצופים בגומי ורימוני גז מדמיע לעבר התושבים ולא עצרו את המתנחלים (תיק יש דין 3899/17).
 18 תקנה 43 באמנת האג וסעיף 27 לאמנת ז'נבה הרביעית מגדירים את חובתו של הכוח הכובש לדאוג לאוכלוסייה המקומית ולהגן על גופם וכבודם של התושבים המקומיים, אשר "יוגנו במיוחד מפני כל מעשה אלימות או איומי אלימות" (סעיף 27 לאמנת ז'נבה הרביעית).
 19 בג"ץ 393/82, **ג'מעית אסכאן אלמעלמין נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**, פסק דין, סעיפים 25-17; בג"ץ 10356/02 ו-10497-1, **יואב הס ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית ואח'**, פסק דין, סעיף 8; בג"ץ 4764/04, **רופאים לזכויות אדם ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה**, פסק דין, סעיף 11.
 20 ראו: יש דין, **עומדים מנגד - תפקודם של חיילי צה"ל בעת ביצוען של עבירות מצד אזרחים ישראלים הפוגעים בפלסטינים בשטחי הגדה המערבית**, (2015).

ראיתי את המתנחלים מחלון הבית של חדר השינה. כולם רעולי פנים, צעירים בני 17-16. לא היו חמושים. עם המתנחלים הגיע הרבש"ץ של יצהר.²¹ ראיתי אותו עם החיילים. הם נתנו לו להסתובב עם כלי הרכב בשכונה ולי לא נתנו לצאת מהבית.

מאוד פחדנו. העברתי את כל המשפחה לחדר האורחים, שם אין חלונות. צעקנו והזעקנו תושבים מהכפר שיעזרו לנו ואז הגיעה קבוצה גדולה של תושבים מהכפר.

מה עשה הצבא? ירה רימוני הלם נגד התושבים שבאו לעזור לנו ולא עצר את המתנחלים.²²

מעבר לפגיעה הנגרמת לפלסטינים בשעת מעשה, גם בדיעבד הם לא זוכים להגנה או לצדק. כפי שמראים נתוני יש דין לאורך השנים, קיים סיכוי קטן ביותר שהדין ימוצה עם העבריינים. **82% מתיקי החקירה של עבריינות אידיאולוגית נגד פלסטינים בגדה המערבית בשנים 2005-2019 נסגרו בשל כישלון המשטרה, ורק 8% מהחקירות בשנים אלה הובילו להגשת כתב אישום.** רוב התיקים נסגרו בעילה "עברייני לא נודע" שמשמעותה שחוקרי המשטרה לא הצליחו לאתר חשודים במעשה.²³ במצב זה, סביר להניח שבבואם לפגוע בפלסטינים, מרגישים העבריינים ביטחון בכך שלא ייתפסו ובוודאי לא ייענשו.

מתוך 63 המקרים שהתרחשו בין השנים 2017-2020 ואשר נסקרו לצורך כתיבתו של מסמך זה, 19 מקרים עסקו בעבירות אלימות שביצעו מתנחלים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית. ב-18 מקרים הגישו קורבנות העבירה תלונה במשטרה שבעקבותיה נפתחה חקירה, וב-8 מקרים החקירה עדיין מתנהלת. **מבין 10 התיקים שהחקירה בעניינם הסתיימה, לא הוגש ולו כתב אישום אחד:** 7 תיקים נסגרו בעילת "עברייני לא נודע" ותיק אחד נסגר בעילת "חוסר ראיות מספיקות".²⁴ עילות סגירה אלה מצביעות על כישלוננו של מחוז ש"י של משטרת ישראל בחקירת העבירות שבוצעו בשטח שתחת אחריותו, היות והחוקרים מכירים בכך שבוצעו עבירות, אולם לא הצליחו לאתר חשודים בנעשה או לאסוף ראיות שיספיקו להגשתו של כתב אישום.

דוגמה אחת למחדלי רשויות אכיפת החוק ולאיי מיצוי הדין עם העבריינים בעבירות האלימות המתרחשות בתוך הכפרים הפלסטיניים ניתן לאתר בתגובתו לאירוע שהתרחש בבורין ב-21 במאי, 2017. בשעות אחר הצהריים פלשו כ-20 מתנחלים לשכונה המזרחית של הכפר, הסמוכה למאחז הבלתי מורשה "גבעת רונן" ולהתנחלות הר ברכה. המתנחלים התאספו ליד בית נטוש בפאתי בורין, ולאחר זמן קצר התקרב אל בתי השכונה והחלו ליידות אבנים לעבר הבתים ותושביהם.

21 רכזי הביטחון השוטף הצבאיים (רבש"ץ) וכיתות השמירה הפועלות ביישובים הישראליים בגדה המערבית הם כוחות אזרחיים, צבאיים למחצה, המורכבים מתושבי ההתנחלויות והמאחזים. תפקידם, לשיטת הצבא, לספק הגנה לתושבים המתגוררים באותן התנחלויות ומאחזים. לקריאה על תרומתו של תפקיד הרבש"ץ לכאוס השלטוני הישראלי בגדה המערבית: יש דין, **המרחב הפצוע - העברת סמכויות שיטור וביטחון לרכזי ביטחון שוטף צבאיים בהתנחלויות ובמאחזים**, (יוני 2014).

22 מתוך עדותו של ח"ק ממאדמא על אירוע שהתרחש ב-31.01.2020 (תיק יש דין 4626/20).

23 ראו: יש דין, **דף נתונים דצמבר 2019: אכיפת חוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית**.

24 משטרת ישראל לא מסרה ליש דין את עילת הסגירה של שני תיקים נוספים עד לפרסום מסמך זה.

[...] "אז ראיתי שהמתנחלים החלו ללכת לכיוון דרום [...] הלכתי לכיוון זה וכשהתקררתי ראיתי קבוצה גדולה של מתנחלים ליד הבתים של השכונה. הם זרקו אבנים על הבתים וכמו כן זרקו אבנים על מספר צעירים מהשכונה שהגיעו למקום. צילמתי את האירוע **ואז הגיעו למקום ארבעה או חמישה חיילים אשר החלו לעקוב אחרי המתנחלים. החיילים החלו לצעוק לצערי השכונה והרחיקו אותם.** המתנחלים המשיכו בינתיים לזרוק אבנים ואז נפגעתי בעצמי מאבן שפגעה בי במותן השמאלית.²⁵"

על פי עדויות הפלסטינים שהיו נוכחים בתקרית, החיילים הגיעו כחצי שעה לאחר שהמתנחלים החלו בתקיפה. החיילים החלו לירות גז מדמיע לעבר הפלסטינים, ולאחר זמן מה ירדה החשיכה והמתנחלים עזבו את המקום לכיוון "גבעת רונן", כאשר החיילים מלווים אותם.



מתנחל רעול פנים מיידה אבן לעבר תושבי בורין, חייל עומד מנגד: תיעוד מתוך התקיפה בבורין, 21.05.2017, תיק יש דין 3913/17 (צילום: מוניר קאדוס, יש דין)

מוניר קאדוס, תחקירן יש דין ותושב בורין שנפצע מאבן אותה השליך מתנחל, הגיש תלונה למשטרת ישראל במת"ק הישראלי בשכס²⁶ יומיים לאחר האירוע, ב-23 במאי, וייפה את כוחם של עורכי דין מטעם יש דין לטפל במקרה. תחילה נמסר ליש דין כי התיק נמצא בחקירה, ורק לאחר פנייה שלישית בנידון עדכנה משטרת ישראל כי תיק החקירה בנוגע לתקיפה בבורין נסגר בעילת "עבריון לא נודע" כבר ב-2 במאי 2018, כלומר כשנה לאחר האירוע.²⁷

מעיון בחומרי החקירה עלה החשד כי החוקרים לא צפו בסרטונים המתעדים את האירוע ואשר צורפו לתלונה בעת הגשתה: תיק החקירה לא הכיל את הסרטונים עצמם או כל דו"ח צפייה בסרטון כלשהו. בסרטונים נראים פניהן הגלויות של שלושה מתנחלים שלקחו חלק בתקיפה. אף על פי כן המשטרה לא פעלה לאתר את החשודים והתיק נסגר מבלי שהם נחקרו. יש דין הגיש ערר על סגירת תיק החקירה וצירף אליו בשנית את הסרטונים.²⁸

25 מתוך עדותו של מוניר קאדוס, תחקירן יש דין, על אירוע שהתרחש בבורין, 21.05.2017 (תיק יש דין 3913/17).

26 מת"ק - מפקדות תיאום וקישור. יחידות המקשרות בין האוכלוסייה האזרחית הפלסטינית לבין הצבא הישראלי. יחידות אלה פועלות כנציגות של יחידת התיאום לפעולות הממשלה בשטחים, השייכת למינהל האזרחי.

27 מכתב מאת מח' חקירות במרחב שומרון אל יש דין, 20.08.2018.

28 ערר על סגירתו של תיק פל"א 224140/17, 10.01.2019, תיק יש דין 3913/17.

תגובתו של היועץ המשפטי של תחנת המשטרה שומרון באריאל נשלחה כחודש לאחר מכן,²⁹ ובה נטען כי החוקרים אכן צפו בסרטונים המתעדים את האירוע, לפני שהחליטו לסגור את תיק החקירה בעילת "עברייני לא נודע". כיוון שכך הצוות המשפטי של יש דין שלח שבוע לאחר מכן פנייה נוספת ליועמ"ש שומרון ובה הודגש הפער הבלתי מובן בין קיומו של תיעוד ברור של שלושה מהתוקפים לבין עילת הסגירה של תיק החקירה.³⁰ לפנייה זו אף צורפו צילומים מתוך סרטוני הווידאו, בהם ניתן לראות שלושה מתנחלים בפנים חשופות.³¹

רק חמישה חודשים לאחר מכן עדכנה משטרת ישראל את הצוות המשפטי של יש דין כי תיק החקירה נסגר בשנית בעילת "עברייני לא נודע".³² ואולם, נכון ליום פרסום מסמך זה עדיין לא ידוע אם התקבלה החלטה בנוגע לערר, היות ומשטרת ישראל עדיין לא מסרה אם הערר הועבר לפרקליטות המדינה בצירוף המלצת הגוף שסגר את תיק החקירה, כנדרש בחוק.

במילים אחרות, גם לאחר שעברו ארבע שנים מביצוע העבירה הטיפול בתיק החקירה טרם הסתיים. למרות קיומן של ראיות שהיו עשויות להוביל לחשודים במעשה, משטרת ישראל לא ניסתה לאתרם, גררה רגליים בטיפול בתיק ולבסוף סגרה אותו בעילה לא מוצדקת. דברי הסיכום של הערר מסכמים היטב את רוח הדברים: "אוזלת היד והסלחנות שמגלות רשויות האכיפה באופן חוזר ונשנה כלפי התנהגות תוקפנית של מתנחלים כלפי פלסטינים בשטחים הכבושים אינה מציאות חדשה. מקרים אלו, בהם על אף קיומן של ראיות ברורות תיק החקירה נסגר, פוגעים בשלטון החוק ומשדרים מסר ברור לתוקפים כי הם יכולים לשוב ולתקוף מבלי שימוצה עימם הדין לעולם".³³ הטיפול הממושך בתיק ובבדיקת טענות הערר מעלה חשש משמעותי שגם אם יוחלט בסופו של דבר לקבל את הטענות ולחדש את החקירה, הזמן הרב שחלף מאז האירוע יקטין מאד את הסיכוי לחקירה אפקטיבית שתניב כתב אישום נגד החשודים.

לצידם של כוחות הצבא, המשטרה והשב"כ האמונים על אכיפת החוק בגדה המערבית פועלים גם רכזי ביטחון שוטף צבאיים (רבש"צים) וכיתות שמירה. תפקידם הוא לסייע בשמירה על היישובים הישראליים והם מתפקדים ככוחות אזרחיים צבאיים-למחצה. הרבש"צים הם שליחי הצבא - הם מצוידים בנשק צבאי, מאומנים על ידי הצבא, מוסמכים על ידי מפקד פיקוד המרכז לבצע פעולות שיטור כגון חיפוש ומעצר ולעשות שימוש בכוח, ולכאורה פעילותם מפוקחת ומבוקרת על ידי הצבא; אך בה בעת הם ממונים על ידי ההתנחלויות ורואים עצמם כמייצגי האינטרסים של ההתנחלויות. ניגוד עניינים זה, יחד עם היעדר הגדרה ברורה של סמכויותיהם ופיקוח רופף על פעולתם, מייצרים מוקדי חיכוך ועימות יומיומיים בין הרבש"צים וכיתות השמירה של ההתנחלויות ובין חקלאים פלסטינים.³⁴ פעילותם וסמכויותיהם של הרבש"צים מותרות להם אך ורק בתוך "מרחב השמירה" שהינו תחום ריטוריאלי שגבולותיו הוגדרו בצו צבאי.³⁵ עמדתו הרשמית של הצבא היא שחל עליהם "איסור מוחלט

29 מכתב מאת יועמ"ש מרחב שומרון במשטרת ישראל לצוות המשפטי של יש דין, 4.02.2019.
 30 המשטרה משתמשת בעילת הסגירה "עברייני לא נודע" כאשר אין שום מידע לגבי זהותו של מבצע העבירה או כאשר אין יותר מחשד סתמי לגבי זהותו: "נימוקים ושיקולים לסגירה של תיקים פליליים", נוהל אח"מ, משטרת ישראל, 1.02.2014.
 31 מכתב מאת הצוות המשפטי של יש דין לעו"ד גיל דשא, יועמ"ש מרחב שומרון במשטרת ישראל, 10.02.2019.
 32 מידע זה נמסר לצוות המשפטי של יש דין בפגישה עם מח' חקירות במרחב שומרון, 15.07.2019.
 33 שם.
 34 להרחבה על תפקיד הרבש"צים, סמכויותיהם וניגוד האינטרסים שבו הם פועלים ראו: יש דין, **המרחב הפרוע: העברת סמכויות שיטור וביטחון לרכזי ביטחון שוטף צבאיים (רבש"צים) בהתנחלויות ובמאחזים** (2014).
 35 מרחבי השמירה מקיפים את המתחמים הבנויים בהתנחלויות, במאחזים, ובאזורי תעשייה אך הם כוללים גם שטחים שבקרבת התנחלויות החורגים משטחי השיפוט של ההתנחלויות וכוללים דרכים, מבני חקלאות ועוד. שם, עמ' 14.

לפעול מחוץ לגבולות תחומי הפעילות המותרת אשר הוגדרו במפה חתומה על ידי המח"ט.³⁶ אף על פי כן, לא אחת רבש"צים מעורבים באירועים אלימים בתוך היישובים הפלסטינים, אף שאלה מצויים מחוץ לתחומי השמירה הרשמיים, ולפיכך במקומות שבהם אסור להם לפעול.

דוגמה בולטת למעמד הבעייתי של הרבש"צים, לשימוש לרעה בסמכויותיהם ולהיפוך היוצרות ביחס למדרג הסמכויות בינם לבין החיילים בשטח ניתן למצוא באירוע שהתרחש ב-13 בדצמבר 2019 בכפר אל-ג'אנייה, הסמוך להתנחלות טלמון. רוב שטחו של כפר זה מוגדר כשטח C ומיעוטו כשטח B. מחמוד מזלום, עיתונאי תושב הכפר, הגיע למספרה שבתוך הכפר בסביבות השעה 15:30. כשהספר החל במלאכתו, שמע מחמוד קולות ירי וצעקות של ילדים:

"רציתי לבדוק מה קורה בחוץ ומה שלום האוטו שלי שחנה בחוץ. עצרתי את הספר באמצע, הייתי עם הסינר שהלביש עלי הספר והפנים שלי היו עדיין מרוחים בקצף גילוח, ויצאתי החוצה.

ראיתי במרחק כ-200 מטר ממני את יעקב [אלחרר], רבש"צ טלמון, המוכר לי ולכל בני הכפר. הוא ירה ב-M16 שלו בתוך הכפר. הילדים צעקו מפחד. הם שיחקו בחוץ ופתאום מישוהו יורה. הילדים התפזרו לכל עבר והסתתרו ותוך שניות לא ראו איש. כולם רצו ותפסו מחסה. גם אני, מרוב פחד שיירו בי, נכנסתי חזרה לתוך המספרה. הכפר היה שקט, לא היתה שום סיבה שהרבש"צ בכלל יגיע לכפר.

לאחר כמה דקות נכנס הרבש"צ למספרה, תפס אותי בכתף ביד אחת ובשנייה משך אותי בכוח. חששתי שיהרוג אותי. הייתי עדיין עם הסינר עלי ועם קצף גילוח מרוח על הזקן שלי. אמרתי: "מה אתה רוצה? מה אתה עושה?", והוא השיב "תשתוק, תשתוק".

הוא גרר אותי כ-200 מטר עד לכביש הראשי לכיוון ההתנחלות [טלמון] כשאני צועק בעברית: "משטרה, משטרה, אני רוצה משטרה". ביד אחת הוא החזיק אותי ומשך אותי וביד שניה ירה באויר שלוש יריות כשהוא צועק עלי לשתוק.³⁷

כשהרבש"צ הבחין בשכן המביט לעבר המתרחש, הוא צעק עליו להיכנס לביתו וירה לעברו שלוש יריות. הרבש"צ הוביל את מחמוד לעבר קבוצת חיילים שעמדה בקצה הכפר, השאיר אותו שם וחזר אל הכפר יחד עם אזרח חמוש נוסף. החיילים החלו לתחקר את מחמוד לגבי זריקת אבנים לעבר ההתנחלות טלמון, שהתרחשה לטענתם זמן קצר לפני כן, וניכר היה כי הם חושדים במחמוד שזרק אבנים בעצמו או שידע מי מתושבי הכפר לכאורה זרקו אבנים. הוא השיב כי ישב לתומו בכיסא המספרה, התעקש שלא ידע דבר על זריקת אבנים וניסה לשכנעם שהוא דובר אמת, ללא הועיל.

בינתיים, הרבש"צ וחברו שבו אל הכפר וירו סביב. חלק מהיריות פגעו בבתיים וגרמו לנזק. עאיד, אביו של מחמוד, ראה את המתרחש וניגש אל הרבש"צ, כשהוא דורש לדעת מה הוא עשה לבנו. לאחר יכוח של מספר רגעים, הרבש"צ וחברו כיוונו את הנשק אל האב ואל בן משפחה שעמד בקרבת

36 מכתבה של סרן סנדרה אופינקר, קצינת מדור ביטחון ופוליטי בלשכת היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון אל עו"ד מיכאל ספרד, 29.7.2010. התקבל במסגרת ערר שהוגש על ידי הצוות המשפטי של יש דיין בעקבות החלטה לסגור תיק חקירה שעסק באירוע שבו רועים פלסטינים הותקפו על ידי רבש"צ המאוז אביגיל (תיק יש דיין 1892/09).

37 מתוך עדותו של מחמוד מזלום מאל-ג'אנייה על אירוע שהתרחש ב-13.12.2019 (תיק יש דיין 4599/19).

מקום כשהם מאיימים עליהם בירי. עאיד ביקש מהרבש"צ לצאת מתחומי הכפר מכיוון שאין לו שום סמכות שם, והדגיש בפניו כי זו לא הפעם הראשונה בה הוא פולש ליישוב. חיילים שעמדו בקרבת מקום וראו את המתרחש לא התערבו, גם לא לאחר שאביו של מחמוד ביקש מהקצין שנכח שם לסלק את הרבש"צ משטח הכפר ולשחרר את מחמוד. החיילים לא הגיבו לפניותיו של עאיד. לאחר זמן קצר הרבש"צ חזר אל מחמוד, שעדיין נמצא תחת השגחת חיילים:

"לאחר שהתעמת איתם [בני משפחתו של מחמוד], חזר הרבש"צ ואמר לי: "הייתי בבית שלך, שם אביך עאיד מזלום". אני לא עניתי לו. לא רציתי לדבר איתו מפני שאני לא מכיר בסמכותו ולא מוכן להעניק לו לגיטימציה. הרבש"צ דרש את תעודת הזהות שלי וחיילים שעמדו מסביב לא אמרו מילה כאילו שהוא, הרבש"צ, מפקד עליהם. נתתי לרבש"צ את תעודת הזהות שלי. הוא ראה את השם של אבי והתחיל לקלל בעברית את שמו של אבי ואמר: "אתה בן זונה ואבא שלך בן זונה".

החיילים עמדו מסביב כשהוא מקלל ולא עשו כלום. אחרי שהרבש"צ קילל אותי וקילל את אבי הוא החזיר לי את תעודת הזהות שלי. בזמן שזה קרה, עמדו מסביב לרבש"צ 8 חיילים ואף לא אחד מהם פתח את הפה. הרבש"צ נתן הוראה לחיילים לשחרר אותי ורק אז החיילים שחררו אותי.³⁸



מחמוד מזלום מתוחקר בידי חיילים ורבש"צ טלמון יעקב אלחרר (בגבו למצלמה בזיקט שחור ללא כיתוב), תיעוד מתוך האירוע באל-ג'אנייה, תיק יש דין 4599/19 (צילום: יש דין)

אף על פי שהרבש"צים כפופים מבחינה מקצועית לצבא, הם אזרחים ישראלים ולכן כאשר עולה חשד שביצעו עבירה פלילית (גם אם זו בוצעה במסגרת תפקידם) הגוף האמון על חקירתם הוא משטרת ישראל. לפיכך, מחמוד הגיש תלונה למשטרת ישראל בתחנת בנימין ב-1 בינואר 2020 על ירי שלא

כדין ותקיפה, ויפה את כוחם של עורכי הדין של יש דין לטפל בתלונה זו. רק שמונה חודשים לאחר ביצוע העבירות נודע ליש דין ממערכת המידע המשטרתית שתיק החקירה נסגר בעילת "אין אשמה פלילית".³⁹ **במילים אחרות, חוקרי המשטרה סברו שלא היה דופי באירוע במהלכו רבש"צ נכנס אל תוך יישוב פלסטיני בשטח B, הנמצא מחוץ לשטח השמירה של ההתנחלות עליה הוא מופקד, חטף ועיכב שלא כדין פלסטיני חף מפשע, ירה מנשק חי שלא כדין בלב אזור מגורים באופן שהיה עלול לסכן חיי אדם, ואף פגע ברכוש וגרם לנזק.** בערר שיש דין הגיש על סגירת תיק החקירה צוין גם כי לא בוצעו כמה פעולות חקירה מתבקשות, כגון זימון לחקירה של החיילים ששהו במקום ושל חיילים אחרים הקשורים לאירוע, חקירה תחת אזהרה של חברו החמוש של הרבש"צ שביצע אף הוא ירי חי לעבר בתי הכפר, או זימון לחקירה של תושב הכפר שביתו נפגע מהירי.⁴⁰ נכון ליום פרסומו של מסמך זה, לא התקבלה מפרקליטות המדינה תשובה לערר והוא עדיין תלוי ועומד.

בשל כפיפותם המקצועית של הרבש"צים לצבא, תלונות בנוגע לחריגה מסמכותם מופנות לטיפול מינהלי של הצבא. לפיכך, במקביל להגשת התלונה במשטרה, יש דין פנה גם למפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית ולפרקליט הצבאי הראשי בדרישה להשעות לאלתר את הרבש"צ מתפקידו.⁴¹ נכון לפרסום מסמך זה הפרקליט הצבאי הראשי עדיין לא הגיע להחלטה והרבש"צ לא הושעה מתפקידו.⁴²

בנוסף להליכים הפלילי והמינהלי נגד הרבש"צ, יש דין סייע למחמוד גם בהגשת תלונה לפרקליטות הצבאית כנגד החיילים המעורבים באירוע. הצבא לא מיהר לטפל בתיק. הברור העובדתי, השלב המקדים בו נאסף מידע על מנת לקבוע אם יש לפתוח בחקירת מצ"ח בנוגע לפעולות החיילים, אך למעלה מחמישה חודשים, ובסופו נקבע ב-7 ביולי 2020 כי אין מקום לפתוח בחקירה כזו.⁴³ בתשובתה, **הפרקליטות הצבאית התייחסה רק לטענות של הצבא והרבש"צ אודות זריקת אבנים שקדמה לכאורה לאירוע המדובר, והתעלמה לחלוטין מפעולותיהם הבלתי חוקיות של החיילים שבעומדם מנגד אפשרו פעולות לא חוקיות של הרבש"צ ואף תרמו לביצוען.** יש דין ערר על ההחלטה שלא לפתוח בחקירת מצ"ח נגד החיילים המעורבים, ונכון ליום פרסומו של מסמך זה לא התקבלה החלטה בנידון.

בעודה מחויבת לשמור על זכויותיה של האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית, מדינת ישראל מעניקה לציבור המתנחלים סמכויות של שיטור ושל הפעלת כוח. באמצעות חימוש והאצלת סמכויות על מתנחלים מזה, וכישלון מתמשך באכיפת החוק על אותו ציבור מזה, מדינת ישראל מאפשרת את המשך שגשוגו של כאוס שלטוני בגדה המערבית. מצב עניינים זה מוטא באופן מובהק לטובת צד אחד.

גם כעת, למעלה משנה לאחר שאזרחי ישראל חמושי פלש לתוככי כפר פלסטיני וסיכן חיי אדם ללא כל הצדקה, אף אחד מהמעורבים לא נתן על כך את הדין. זאת למרות שהאירוע מתועד היטב והובא לידיעת רשויות אכיפת החוק. רשויות אלה, האמורות לשמור על הסדר ולחתור לעשיית צדק, סברו כי

39 עיון במערכת המידע המשטרתית שנעשה בתאריך 16 באוגוסט 2020.

40 ערר על סגירתו של תיק פל"א 958/20, 14.10.2020, תיק יש דין 4599/19.

41 מכתב מהצוות המשפטי של יש דין אל דב פדן, מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית, ושרון אפק, הפרקליט הצבאי הראשי, 5.02.2020.

42 יעקב אלחרר, רבש"צ היישוב טלמון, זכה לקבל את הצטיינות מאת אודגת איו"ש לרגל יום העצמאות ה-71 של מדינת ישראל ב-20 במאי, 2019, כשבעה חודשים לפני האירוע באל-ג'אנייה. מקור: **דף הפייסבוק "טלמון - להרגיש בבית"**.

43 הפרקליטות לעניינים מבצעיים עדכנה את הצוות המשפטי של יש דין כי "התנהלות הכוח הצבאי באירוע אינה מקימה חשד לביצוע עבירה פלילית, המצדיק בנסיבות העניין פתיחה בחקירת מצ"ח [...] נוכח טענות המתלוננים ביחס להתנהלות הכוח, פנייתכם הועברה לטיפול פיקודי, בהתאם לשיקול דעתם של הגורמים הפיקודיים הרלוונטיים". במכתב לא פורט אופיו של הטיפול הפיקודי הנידון. מכתב מאת הפרקליטות לעניינים מבצעיים, 27.07.2020.

אין תשתית ראייתית לקיומה של אשמה פלילית, סגרו את תיק החקירה ועודן מעכבות טיפול מהיר ויעיל במקרה.

הדוגמאות שהובאו כאן נועדו להדגים כיצד מדינת ישראל נכשלת במניעת עבירות ובהרתעת עבריינים אידיאולוגיים, וכיצד רשויות המדינה נכשלות פעם אחר פעם בבואן לחקור עבירות לאחר מעשה. מקרים קיצוניים ספורים שזכו לתהודה ציבורית משמעותית, ובעקבותיה גם לאכיפה נמרצת יחסית, הם בבחינת היוצא מן הכלל המעיד על הכלל. הדוגמה הבולטת היא רצח בני הזוג דוואבשה ובנם התינוק, ופציעתו החמורה של בנם בן ה-4, בכפר דומא בשנת 2015. מקרה זה גרר גינויים מצד ראשי המערכת הפוליטית הישראלית והבינלאומית,⁴⁴ הביא לגל של מעצרים מנהליים וצוויו הרחקה מינהליים שהוצאו נגד מתנחלים שהיו חשודים כמעורבים או כפעילים בהתארגנויות דומות,⁴⁵ ואף הביא את שירות ביטחון כללי (שב"כ) לכדי הפעלת מה שמכונה "אמצעים מיוחדים" בחקירות, קרי עינויים לשם הוצאת מידע מחשודים.⁴⁶ התגובות החריפות לאירוע ותשומת הלב הבינלאומית לחקירתו הובילו את ישראל לעשות מאמצים כבירים על מנת לפענח את המקרה. בסופו של דבר הואשם והורשע ברצח עמירם בן אוליאל, ונגזר עליו עונש כבד.⁴⁷

בניגוד לרצח המשפחה בדומא, שתוצאותיו חריגות וכך גם הייתה תגובת הרשויות, **ברוב המוחלט של המקרים רשויות החוק הישראליות לא מפגינות מאמצים רציניים** (ראו נתונים בסוף פרק זה), **והתקיפות האלימות נמשכות באין מפריע כאשר התוקפים נהנים בפועל מחסינות כמעט מלאה**. חסינות זו היא תוצר של התנהלות הגופים האמונים על שלטון החוק בגדה המערבית: כוחות הצבא הנמצאים בשטח בזמן אמת אך אינם פועלים כדי להפסיק את התקיפות ולעצור את הפורעים; והמשטרה שאינה חוקרת כראוי תלונות שמוגשות בעקבות אירועים כאלה. המסר העולה מהאופן שבו מתנהלות הרשויות הישראליות הוא ברור ומופנם היטב, הן בקרב התוקפים המתנחלים, הרואים בכך היתר להמשיך בשלהם; והן בקרב קורבנותיהם הפלסטינים שיוודעים כי הם מופקרים לגורלם, מבלי שיש מי שיגן עליהם מפני מתקפות אלימות.

האופי המבוזר של ההתקפות והעובדה שלא ניתן לצפות אותן מראש גורמים לתחושה מתמדת של חוסר ודאות וחוסר ביטחון. כך נוצרת אימה יום-יומית, אווירה של פחד אמיתי ועמוק מפני פגיעה בשגרת החיים ובחיים עצמם. ראג'א שאחדה, אשתו של זיאד, סיפרה על השפעת האירוע (המוזכר בעמ' 3 בפרק זה) שבו מתנחלים תקפו אותה ואת משפחתה באבנים בחצר ביתם, עליה ועל ילדיה:

"אחרי האירוע, במשך שבוע שלם, אני והילדים לא ישנו בבית. רק בעלי נשאר לישון בבית. בני מ' מתעורר בלילות בבהלה וגם התחיל שוב להרטיב."⁴⁸

44 ראו למשל [פוסט בדף הפייסבוק של נשיא המדינה רובי ריבלין](#), 31.07.2015; [דברי ראש הממשלה בנימין נתניהו בעקבות הרצח](#), 31.07.2015; וכן נאומים שונים שנישאו בעצרת לאחר הרצח - שחר חי, ["דוד התינוק שנרצח נאם בכיכר רבין: 'מה עשה למתנחלים? מי הבא בתור?'"](#), 01.08.2015, [ynet](#).

45 ראו למשל: איתמר אייכנר וטובה צימוקי, ["הקבינט אישר: מעצרים מנהליים - גם לטרוריסטים יהודים"](#), 02.08.2015, [ynet](#); עופר חדד וגיא פלג, ["פרסום ראשון: היועמ"ש אישר צו מעצר מנהלי ל-3 פעילי ימין קיצוני"](#), 12.08.2015, 04.08.2015.

46 חיים לוינסון, ["בשב"כ מודים שחשודים ברצח בדומא עונן, אך לא הוטרדו מינית"](#), [הארץ](#), 24.12.2015.

47 [תפ"ח 932-01-16 מדינת ישראל נ' בן אוליאל \(עציר\)](#), פסק דין. ניתן ב-14.09.2020. עורכי הדין של בן אוליאל הגישו ערעור ב-29 באוקטובר 2020.

48 מתוך עדותה של ראג'א שאחדה מעורף על אירוע שהתרחש ב-13 באפריל 2019. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת "עבריו לא נודע" (תיק יש דין 4421/19).

פרק ב': פגיעות ברכוש פרטי ובמסגדים בתוך יישובים פלסטיניים

רוב אירועי העבריינות האידיאולוגית המתרחשים בתוך הכפרים כוללים פגיעה ברכושם הפרטי של התושבים: **41 אירועי פגיעה ברכוש מתוך 63 האירועים שנבחנו בנייר עמדה זה.** הפגיעות ברכוש כללו השחתת כלי רכב באמצעים שונים, מחיתוך צמיגים ועד להצתת כלי הרכב כולו; יידוי אבנים על בתים ועל מכוניות; והצתה של בתים ומבנים אחרים. ברוב המקרים (31 אירועים מתוך 41) לפגיעות אלה נוסף גם ריסוס של כתובות גרפיטי, חלקן כתובות נאצה.⁴⁹

"מה שקרה הוא שבזמן שחניתי, נכנסתי הביתה, התקלחתי, הכול כעשר דקות, הגיעו המתנחלים, הספיקו להצית את המכוניות ולברוח. בעודי מדבר בטלפון שמעתי פיצוץ מחוץ לביתי. זרקתי את הטלפון ורצתי לכיוון החלון בסלון (הפונה בדיוק למקום חניית המכוניות) וראיתי אש עולה מהמכוניות ושתי צלליות שרצות בין עצי הזית [...] לקח לנו כ-40 דקות לכבות את האש, אולם הרכבים נשרפו כליל. אחד השכנים הפנה את תשומת ליבי לגרפיטי על הגדר, 'זהירות' בערבית בצבע שחור, וליד הכתובת - מגן דוד.⁵⁰"

עבירות רכוש הכלולות ריסוס כתובות גרפיטי התפרסמו בתקשורת הישראלית בכינוי "תג מחיר", שהעניקו להן המתנחלים עצמם. **במשמעותו המקורית, המונח "תג מחיר" היה אמור לשקף את המחיר שישלמו גופי האכיפה והרשויות הישראליות בעקבות פעולות שפגעו לכאורה במתנחלים, כגון פינוי מבנים בלתי חוקיים או כוונה לבצע פינוי כזה, הוצאת צווי הרחקה נגד מתנחלים או מעצרים.**⁵¹ ואולם השימוש הנרחב במונח טשטש את משמעותו המקורית, וכיום הוא משמש לתיאור מגוון רחב של פעולות נגד פלסטינים, בעיקר מקרים שבהם הושארה כתובת גרפיטי במקום. כך או כך, מדובר בעבירות אידיאולוגיות שאינן שונות מהותית או מעשית מעבירות אידיאולוגיות אחרות, פליליות במובהק, שישראלים מבצעים כלפי פלסטינים בגדה המערבית.

עדויות רבות על פגיעה ברכוש מתארות גילוי של הנזק שנגרם בשעות הבוקר המוקדמות, לרוב כאשר הגברים תושבי הכפר יוצאים לתפילת הבוקר במסגד או לעבודתם. **רבים ממעשי הפגיעה המכוונת ברכושם של פלסטינים בתוך הכפרים מבוצעים בשעות הלילה.** בחסות החשיכה קל יותר למתנחלים להיכנס לתחומי הכפר, לבצע את זממם ולברוח מבלי שהתושבים יבחינו בהם. גם מסגרת הזמנים הדרושה לביצוע של הפגיעות האופייניות ברכושם של התושבים מקלה על העבריינים:

49 חלק מהכתובות שרוססו מחו נגד פעולות אכיפה של הרשויות הישראליות נגד מתנחלים (מעצר, פינוי של בנייה בלתי חוקית וכו'), במקרים שבהם פגעו פלסטינים בישראלים. לעיתים הכתובות מביעות מסר כללי כנגד הרשויות או הפלסטינים. מתוך עדותו של זיאר שחאדה מעורף על אירוע שהתרחש ב-13.07.2018 (תיק יש דין 4184/18).

50 [...] אם נמשיך בדרך זו, במאבק עיקש ונחוש על כל מאחז ועל כל בית, בניסיון לעכב עד כמה שאפשר, תוך הערמת קשיים, התבצרויות ומחלוקות אקטיביים שונים, כל פינוי בית ומאחז יהפוך למבצע מורכב שכרוך בעלויות כספיות אדירות לממשלה [...] ייתכן שנחישותנו תשפיע על מקבלי ההחלטות להבין שהעניין לא משתלם כלכלית, חברתית וציבורית [...]. מתוך: תנועת קוממויות, **תג מחיר: דברים בעקבות האירועים בחברון**, עמ' 65 (תאריך לא ידוע). תנועת קוממויות הייתה ארגון שהוקם והופעל על ידי חרדים לאומיים בעקבות נסיגת ישראל מגוש קטיף ומ-4 התנחלויות בצפון השומרון בשנת 2005 ("ההתנתקות"). התנועה עסקה בנושאים שונים הקשורים ליחסי הכוחות בין דת ומדינה, מתוך שאיפה לכוון בישראל מדינת הלכה יהודית.

ניקוב של צמיג דורש הצטיידות בסכין בלבד ואורך שניות ספורות. כך ניתן לגרום נזק למספר גדול של כלי רכב בתוך דקות אחדות. גם ריסוס כתובות גרפיטי אינו דורש זמן רב, והמתנחלים נוהגים לרסס אותן על מכוניות, גדרות וקירות הנמצאים ברחובות הכפר. בניגוד למקרי האלימות שמתרחשים בשעות היום, כאשר מבוצעים מעשי פגיעה ברכוש על פי רוב כוחות הצבא והמשטרה הישראליים אינם מגיעים לזירת האירוע, אלא לאחר שהנזק מתגלה בה על ידי התושבים הפלסטינים.

אכרם פחידה, תושב הכפר אל-ג'אנייה, הוא סוחר עופות ועובד במשחטת עופות בראס כרכר. המשחטה נמצאת על הכביש הראשי בין ראס כרכר לאל-ג'אנייה, שני כפרים המוקפים בהתנחלויות ומאחזים שנבנו על אדמותיהם: במרחק שני ק"מ מצפון-מזרח נמצאת ההתנחלות דולב, מצפון ממוקמים המאחז זית רענן וההתנחלות נריה, וממזרח שוכנת ההתנחלות נחליאל. לדברי פחידה, תושבי הכפרים מורגלים בהתנכלויות מצד מתנחלים בשטחים החקלאיים של הכפר, הכוללות תקיפת חקלאים בשדות וגירוש מהאדמות; וכן באירועים שהוא מכנה "תג מחיר", ובכללם שריפת כלי רכב וריסוס כתובות נאצה ואף הצתת בית מגורים בכפר.

"ביום חמישי, 21.2.2019, עבדתי במחסני העופות בראס כרכר עד אחת בלילה. יצאתי ונעלתי. את המשאית שמשמשת לי להובלות השארתי ברחבה שלפני המבנה [...] הפועל הראשון שהגיע למחרת לעבודה היה מ' מהכפר דיר איבזיע. הוא ראה את כתובות הנאצה על המשאית ואת הצמיגים המנוקבים של המכוניות שחנו לאורך הרחוב. הוא התקשר אלי ואמר שככל הנראה, המתנחלים היו כאן.

הגעתי למקום בשעה 05:10 וראיתי את הכתובת על המשאית: 'עונש על רצח מיתה ולא תא' [הכוונה לתא מאסר]. שני הצמיגים הקדמיים והארבעה האחוריים של המשאית היו מנוקבים. לאורך הכביש נוקבו צמיגים של שמונה מכוניות. על ארבעה רכבים נכתבו כתובות נאצה ומגיני דוד.

התקשרתי מיד למת"ק⁵² הפלסטיני וסיפרתי את מה שקרה. הם העבירו את הדיווח למת"ק הישראלי. בסביבות 11:00 בבוקר הגיעו המת"ק הישראלי, משטרה, חיילים וצוות מז"פ.⁵³ הם לקחו טביעות אצבעות וגבו עדות ממני ומהפועל שראה לראשונה את תוצאות האירוע. פתחנו יחד את מצלמות האבטחה וראינו שבשעה 03:12 הופיעו במקום שתי דמויות שהיו רעולות פנים, לבושות בקפוצ'ונים ואוחזות בתיקים. הם היו במקום חמש דקות.⁵⁴

52 מפקדות תיאום וקישור. המת"קים הפלסטינים מקשרים בין האוכלוסייה האזרחית הפלסטינית לבין המינהל האזרחי הישראלי.

53 מחלקת זיהוי פלילי - יחידה משטרתית שתפקידה "לאתר ולבחון מוצגים מזירות עבירה באמצעות שיטות מדעיות וטכנולוגיות [...] הראיות המושגות באמצעות שיטה מדעית מהוות דבר מרכזי בביסוס תיקי חקירה משטרתיים וכתבי אישום". מתוך מערך הזיהוי הפלילי במשטרת ישראל, דו"ח שנתי 68, משרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור, עמ' 315, פורסם בתאריך 08.05.2018.

54 מתוך עדותו של אכרם פחידה מכפר ג'אנייה על אירוע שהתרחש בראס כרכר ב-21.02.2019. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעלת "עבריון לא נודע" (תיק יש דין 4369/19).

בחלק מהמקרים קיים תיעוד מצולם של ביצוע העבירות, שמקורו במצלמות אבטחה שהתקינו התושבים הפלסטינים. מצלמות אלה כבר הפכו לחלק מהנוף המוכר בכפרים, והן עשויות לתרום לפענוח הפשעים המתרחשים באזור שבו הוצבו, ואף לחיזוק תחושת הביטחון של התושבים.

”בשעה 04:00 שמעתי דפיקות בדלת. קמתי וראיתי שכן שאמר לי: ‘תתלבש מהר, מתנחלים משתוללים בכפר’. כשיצאתי ראיתי שכל הצמיגים של הרכב שלי ושל המשאית של המשפחה שלי נוקבו ועל דלתות המחסנים שלנו שצמודים לבית, רוססו כתובות בעברית. אני לא יודע מה היה כתוב אבל תרגמו לי שכתוב ‘כאן גרים תומכי טרור, לגרש או להרוג’.

הרחוב התמלא בינתיים בשכנים שסיפרו שיש עוד 30 רכבים שצמיגיהם נוקבו]....[

הגיעו אלינו כוחות צבא, משטרה ושב”כ ומז”פ, לקחו עדויות, גם ממני, צילמו ולקחו טביעות אצבע. נתתי להם גם DVR ממצלמת האבטחה⁵⁵ של הבית שלי, שבו רואים שני מתנחלים רעולי פנים שמנקבים את הצמיגים. הבטיחו לי שיחזירו תוך יומיים, אבל עד היום, שמונה ימים עברו ולא החזירו. מאז האירוע הזה אני חי בפחד במיוחד שאין לי מצלמה.”⁵⁶



”כאן גרים תומכי טרור – לגרש או להרוג”: כתובת נאצה בבורקה שרוססה על ידי מתנחלים, 20.04.2018, תיק יש דין 4119/18 (צילום: יש דין)

55 מכשיר הקלטה דיגיטלי של קבצי וידיאו.

56 מתוך עדותו של נדאם מעטאן מבורקה על אירוע שהתרחש ב-20.04.2018: מתנחלים השחיתו כלי רכב ורוססו כתובות נאצה על מבנים ביישוב. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת ”עברייני לא נודע” (תיק יש דין 4119/18).

יש לציין שהצבא עצמו הציב מצלמות רבות ברחבי הגדה המערבית לצורכי ביטחון,⁵⁷ אך אלה הוצבו לרוב בסמוך להתנחלויות ולצירי תנועה מרכזיים. עם זאת, ניתן להניח כי לפחות בחלק מהמקרים אפשר להיעזר בתיעוד ממצלמות אלה, למשל כדי לברר פרטים על כלי הרכב שבהם השתמשו המתנחלים לשם ביצוע עבירות. אף על פי כן, פעמים רבות התיעוד המצולם לא יסייע בידי החוקרים גם אם יתקשו להשיג אותו, מכיוון שהעבריינים נוהגים לכסות את פניהם ולהסוות סימנים מזהים אחרים. נראה כי גם קיומו של תיעוד מצולם לא מקדם בהכרח את החקירות, שברוב מוחלט של המקרים אינן מבשילות לכדי כתבי אישום והרשעות. תאאר שוחה מהכפר רמון סיפר על האמון הנמוך שהוא חש כלפי עבודת המשטרה:

"יצאתי מהבית כהרגלי בשעה 07:00 בבוקר לכיוון המכונית שחנתה ליד הבית. כשהגעתי למכונית ראיתי שארבעת הצמיגים מנוקבים בדוקרנים. על הקיר היו כתובות 'ניקה את גורלנו בידינו' ו'תנו לנו לטפל בהם'. כשראיתי את הכתובת והצמיגים הבנתי שמתנחלים עשו זאת. מאוד הופתעתי, כי הכפר שלנו מאוד שקט ואף פעם לא התרחשו אצלנו אירועים מסוג זה. באותו זמן יצאו השכנים מהבית שלהם. שמעתי צעקות והבנתי שמשוהו קרה. ראיתי שלאורך הכביש חנו כ-20 מכוניות שצמיגייהן נוקבו, ועל הקירות היו כתובות בעברית.

ב-9:30 הגיעו כוחות גדולים של צבא, משטרה, שב"כ והרבה תקשורת. השוטרים לקחו טביעות אצבעות, צילמו את הרכב שלי ורכבים אחרים ואת הכתובות על הקירות וגבו ממני עדות.

היתה לי הרגשה שהכל הצגה. בכל צומת דרכים יש מצלמות שדרכן אפשר לשלוט בתנועה ואין אפשרות שמתנחלים ייכנסו לכפר ללא הפרעה. עם זאת יש בכל יום אירועים של 'תג מחיר', הטרור גובר ולא שמעתי שמישהו מנסה לעצור ולמנוע את הפעילות החבלנית. אני מאמין שהרשויות יעשו משהו גם במקרה זה."⁵⁸

בחלק מהמקרים שבהם בוצעו פעולות שזכו לכינוי "תג מחיר", כוחות צבא ומשטרה מגיעים לכפר בתוך כמה שעות. במקרים אלה שוטרים יכולים לגבות עדויות מתושבי הכפר שיסיכמו לכך, לאסוף טביעות אצבעות, לחפש שירי DNA שנותרו בזירה ולאסוף תיעוד ממצלמות אבטחה, באם קיימות כאלה באזור האירוע. ואולם כדי להגיע לזירת האירוע נדרשים השוטרים לליווי של כוח צבאי. תיאום של ליווי כזה עלול לקחת זמן רב - בדרך כלל כמה שעות. במהלך שעות יקרות אלה זירת האירוע עלולה להזדהם (למשל כתוצאה ממוג אוויר גשום או מנגיעה של אדם סקרן) וראיות או עקבות שהיו יכולות להימצא בה יאבדו לעד.

השפעתן של עבירות פגיעה ברכוש המתרחשות בתוך שטחי הכפרים הפלסטיניים מורגשת לא רק בנזק הנגרם לרכוש עצמו, ומחירן לא רק כספי. עצם החדירה של מי שנודעים במעשי אלימות לתוככי הכפר ולקרבת בתי המגורים מערערת את תחושת הביטחון של התושבים ומעוררת חשש ודאגה המבוססים על ניסיון מר.

57 ראו למשל כתבות על מערכת של מצלמות וזיהוי ביומטרי המופעלת בגדה המערבית: עמי רוחקס דומבה, [ביקורת נגד חברת הזיהוי הביומטריה הישראלית AnyVision](#), [IsraelDefense](#), 30.10.2019; אמיתי זיו, [חשיפה: הסטארט-אפ הישראלי המסקרן שפועל בחשאי בשטחים ועוקב אחר פלסטינים](#), [TheMarker](#), 14.07.2019. מתוך עדותו של תאאר שוחה מרמון על אירוע שהתרחש ב-23.04.2018. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעלת "עבריון לא נודע" (תיק יש דין 4113/18).

"הנזק הכספי של ניקוב ארבעה צמיגים הוא כאלף שקל אבל הנזק הנפשי גדול הרבה יותר. שגרת החיים בכפר השתנתה. אנחנו חוששים שאנו בסכנה והתחושות קשות. הילדים והנשים בהלם והתושבים חוששים שיקרה משהו יותר רציני. תושבי הכפר חוששים שצפוי להם מה שקרה למשפחת דוואבשה בכפר דומא וזה מפחיד."⁵⁹

מתקפות חוזרות ונשנות על בתים והיעדר הגנה מצד רשויות האכיפה הישראליות הביאו פלסטינים רבים למגן את בתיהם ולהתקין בהם גדרות ביטחון, רשתות סוכך וסורגים על חלונות, שערים כבדים ומצלמות אבטחה. אמצעים אלה מסייעים במידת מה לחיזוק תחושת הביטחון של יושבי הבית, אך בפועל מצמצמים רק במעט את הנזק שנגרם ואינם מונעים את תקיפות המתנחלים. אפילו קיומו של תיעוד מצולם לא מבטיח כי העבריינים יתפסו ויענשו, שכן לרוב העבריינים מסתירים את פניהם ונמנעים מהצגה של סימנים מזהים.⁶⁰

בעוד שהמדינה מספקת ומממנת שלל אמצעי מיגון עבור המתנחלים, היא אינה מספקת כל מיגון לתושבים הפלסטינים שנפגעים מן המתנחלים. זאת אף שהשטח הבנוי של מרבית הכפרים והעיירות הפלסטיניות הוגדר כשטח B - אזור המצוי באחריות ביטחונית של מדינת ישראל. כך למשל מספר זימד שחאדה, שבית משפחתו ממוקם כ-400 מטרים בקו אווירי מההתנחלות יצהר,⁶¹ וחשוף להתקפות חוזרות ונשנות מידי מתנחלי הסביבה:

"בשנה הראשונה שגרנו פה היה שקט ואז התחילו הבעיות עם המתנחלים מיצהר שבגבעה ממול. ביולי 2018 שרפו לנו שתי מכוניות בחצר הבית ובאוגוסט 2018 קניתי אוטו ישן וגם בו חיבלו בחניה. עשו לו נזקים ודקרו את הצמיגים כמו גם לאוטו של השכן. בדיעבד הבנתי שהמתנחלים עשו זאת כנקמה על זה שהצבא פינה להם קרוואן לא חוקי.

בשני המקרים לא קיבלתי עזרה מאף אחד **ונאלצתי לבנות גדר מסביב לבית בכוחות עצמי ועל חשבוני.**⁶²

שנה לאחר מכן התקין שחאדה, בעזרת חבריו, אמצעים נוספים למיגון הבית והחצר, ולגדר הבטון המקיפה את הבית הוספו רשתות הגנה.⁶³

ש.ם. 59

למשל, בתיק יש דין 3894/17, 3899/17 ו-4048/18 נגבו עדויות על מתנחלים שהסוו את פניהם באמצעים שונים.

61 לקריאה נוספת על הפרקטיקות האלימות של מתנחלי יצהר: יש דין, **מקרה מבחן: יצהר – אלימות מתנחלים ככלי להשתלטות על אדמות פלסטיניות בחסות המדינה והצבא** (2018).

62 בעדותו של זימד שחאדה מעורף על אירוע שהתרחש ב-13 באפריל 2019 (ראו עמ' 8 במסמך זה) הוא סיפר גם על אירועים קודמים שבהם מתנחלים פגעו ברכוש המשפחה (תיק יש דין 4421/19).

ש.ם. 63

אין קדושה בארץ כבושה: פגיעות במסגדים בתוך כפרים פלסטיניים

בין הפגיעות השונות ברכוש הפלסטיני בולטים במיוחד מקרים שבהם סומנו מסגדים כמטרות להשחתה, ביזוי והרס. בשלוש השנים האחרונות תחקירני יש דין גבו עדויות לגבי השחתה של שלושה מסגדים בשלושה יישובים שונים בגדה המערבית⁶⁴ באמצעות ריסוס כתובות גרפיטי פוגעניות ו/או מאיימות על קירות המסגדים, ובאחד מהם אף נעשה ניסיון הצתה.

"בתאריך 16.6.2019, בשעה 22:00 בלילה, יצאתי מהמסגד. הייתי האדם האחרון שעזב את המקום. למחרת לפנות בוקר, לקראת תפילת השחר, כשנכנסתי לחצר המסגד, נדהמתי לראות שעל קירות המסגד רוססו כתובות בעברית. אני לא קורא עברית, אבל אמרו לי שעל קיר המסגד כתוב 'על יהודה ושומרון תהיה מלחמה'. הלכתי סביב המסגד כדי לבדוק, ראיתי שלא נגרם נזק נוסף והרגשתי הקלה.

המתפללים התחילו להגיע והתפללנו את תפילת השחר. נשארתי במסגד עד 7:00 בבוקר, ואז עדכנתי את ראש המועצה, שדיווח למת"ק הפלסטיני, והם דיווחו למת"ק הישראלי. כשאנשים בכפר התחילו להתעורר הם ראו שהמתנחלים נכנסו גם לחצרות הבתים, ניקבו צמיגים של כעשר מכוניות וריססו עליהן כתובות. היו גם ציורים של מגן דוד.

בסביבות 11:30 הגיעו חיילים ישראלים, משטרה, צוות מז"פ ומת"ק ישראלי. הם לקחו טביעות אצבעות וגבו ממני עדות. כאשר המת"ק ומז"פ בדקו את הזירה, אנחנו התושבים הורחקנו מעט מהאזור כך שלא היתה לנו אפשרות לראות מאיפה בדיוק לקחו טביעות אצבע וכדומה. באחד הבתים יש מצלמות אבטחה שתיעדו שלוש דמויות מנקבות צמיגי מכוניות. מלבד הצילומים אף אחד לא ראה את המתנחלים.

עד האירוע הזה היתה לתושבי הכפר תחושת ביטחון, אבל עכשיו איבדנו אותה. אנחנו מרגישים מאוימים, והנשים והילדים מפחדים. אנחנו צריכים לארגן משמרות לילה ולשנות את אורח חיינו."⁶⁵

64 חקירות המשטרה בנוגע להשחתת המסגד בעקרבא ב-13 באפריל 2018 (תיק יש דין 4106/18) והשחתת המסגד בדר דובואן ב-4 בפברואר 2019 (תיק יש דין 4356/19) נסגרו בעילת "עברייני לא נודע". חקירת המשטרה בנוגע להשחתת המסגד בכפר מאלכ ב-17 ביוני 2019 (תיק יש דין 4472/19) נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות". ב-27 ביולי 2020 הושחת מסגד נוסף בעיר אל-בירה הסמוכה לרמאללה: נעשה ניסיון להצית אותו באש ורוססו עליו כתובות נאצה. במקרה זה יש דין לא גבה עדויות. ר' "פשע שגאה סמוך לרמאללה: מסגד הוצת, כתובות נאצה רוססו", ינר יגנה, **וואלה**, 27.07.2020.

65 מתוך עדותו של אימאם המסגד עבדאללה בעיראת מכפר מאלכ על אירוע שהתרחש ב-16.06.2019. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות" (תיק יש דין 4472/19).



"על יהודה ושומרון תהיה מלחמה". כתובת נאצה שרוססה על קירות המסגד בכפר מאלק על ידי מתנחלים, 17.06.2019, תיק יש דין 4472/19 (צילום: יש דין)

מבחינה מעשית, אין הבדל משמעותי בין העבירות שנכללו בעדות זו לבין פגיעות אחרות ברכוש פלסטיני (כפי שתוארו בתחילת פרק זה). **ואולם לפגיעה במסגד נודעת חשיבות שונה וקודרת במיוחד, בשל היותו מקום קדוש וסמל.** המסגד הוא אתר לתפילה ולעבודת האל, המהווה גם מקום מפגש חברתי לבני הקהילה. משום כך הוא מסמל עבור המאמינים יציבות, ביטחון, לכידות ומעל הכל - קדושה. כל פגיעה בו, ולו הקטנה ביותר, כמוה כחילול הקודש עבור המאמינים ופגיעה במרקם חייה של הקהילה כולה.⁶⁶

לאורך השנים, גורמים במערכת הביטחון הישראלית התבטאו בחריפות נגד השחתת מסגדים, ואף טענו כי פעולות אלה עלולות להוביל להתלקחות באזור. בעקבות הצתת מסגד בכפר עקרבה באפריל 2018 הביעו גורמים בצבא, במשטרה ובשב"כ דאגה:

"שורת מקרים של פשעי שנאה בשבועות האחרונים, [...] לאחר שביום שישי האחרון הוצת מסגד בכפר עקרבה שליד שכם, מעוררים דאגה בצה"ל, במשטרה ובשב"כ. זאת בשל החשש שהאירועים הללו יתורגמו לפיגועי תגמול מצד מחבלים פלסטינים [...] במערכת הביטחון מציינים כי הצתת המסגד [...] מהווה **קפיצת מדרגה כפולה בחומרתה**, מאחר ולא מדובר רק בהצתה של מבנה פלסטיני, אלא גם **בפגיעה ישירה בקודשי דת**."⁶⁷

A.R. Meftah & H. Mottaghi (2015), "The Role of the Mosque and Church in Rites of Worship", *Kom*, 2015, vol. IV (2): 66-1-16.

67 יואב זיתון, "מערכת הביטחון מזהירה: חשש להסלמה ביו"ש בשל פשעי השנאה", *ynet*, 20.04.2018. ההדגשה הוספה. ראו גם דבריו של מפקד פיקוד המרכז לשעבר ניצן אלון בתוך: יהושע בריינר, "הטרור היהודי: 12 מסגדים הוצתו ואין נאשמים", *וואלה!*, 25.07.2012; וגם דבריו של ראש השב"כ לשעבר יורם כהן בתוך: מורן אזולאי, "ראש השב"כ: סיכלנו חטיפה בשטחים בזמן פציעות", *ynet*, 30.05.2012.

כמו במקרים אחרים של פגיעה ברכוש, גם ביחס לפגיעה במסגדים הניסיון מלמד כי ברוב מוחלט של המקרים פעולת אכיפת החוק היא רפה, וכי גם אם נאספות ראיות בזירה תיקי החקירה במקרים כאלה נסגרים מבלי שהאשמים נתפסו.⁶⁸

בשנים עברו ניסיונות פגיעה במסגדים עוררו זעם גם בקרב דעת הקהל הישראלית. לדוגמה, בשנת 2009 הוצת מסגד בכפר יאסוף ורוססו עליו כתובות נאצה שונות. המעשה גרר גינויים מצד דמויות מפתח כגון נשיא המדינה, ראש הממשלה, שר הביטחון ויו"ר מועצת יש"ע,^{69, 70} ואף הוביל לביקור במקום של הרב הראשי לישראל, שהתבטא בחריפות נגד מעשים מסוג זה.⁷¹ כעשר שנים לאחר מכן נמצאו רק שלושה חברי כנסת מהאופוזיציה שיגנו את הצתת המסגד בעקרבא ב-2018.⁷² בשני המקרים האחרונים שבהם הושחתו מסגדים בגדה המערבית, בדיר דובואן ובכפר מאלכ (שניהם בשנת 2019), לא תועדו כל תגובות של אנשי ציבור ישראלים למעשה.⁷³ נראה כי בדומה לעבירות אידיאולוגיות אחרות כלפי פלסטינים בגדה, גם השחתת מסגדים הפכה לעניין שבשגרה שאינו מצליח לעורר הדים בקרב הציבור הישראלי.

האימאם עבדאללה בעיראת מכפר מאלכ הרחיב על תחושות ורגשות שהתעוררו בקרב התושבים בעקבות הצתת המסגד בכפרו:

"כל מקום קדוש - לא משנה אם זה בית כנסת, כנסייה או מסגד - כל פגיעה במקום קדוש היא פגיעה קשה. גם פגיעה ברגשות של האנשים, בסמל הדתי, משמעותית מאוד. יש פגיעות גם בבתים, בעצים, ברכוש - אבל כשפוגעים במקום לאלוהים, לקודש, לדת, זו פגיעה סמלית ורגשית ורוחנית ואמונית.

לא חשבתי שזה יגיע - שמתנחלים אלימים וקיצוניים יוכלו לפגוע בכל דבר. לא חשבתי שיפגעו במסגד. הדבר נפל עליי, על הכפר, באופן לא צפוי. לא היה לנו ניסיון עם 'תג מחיר'. בהתחלה אנשים נכנסו להלם, לקחו את זה קשה מאוד, וגם כעסו. אחר כך הגיע גם הפחד: מה יקרה בהמשך? תחושת הביטחון של 'לנו זה לא יקרה, אני מסתובב חופשי בכפר, אני הולך לתפילה' - תחושת הביטחון הזאת נשברה. אבדה.

היו זמנים שהמסגד היה ריק, אנשים לא יצאו לתפילה. במיוחד לתפילת השחר - כשמפחיד, חשוך, שקט. אנחנו הגברים פחדנו, אז בוודאי שגם הנשים והילדים. זה שאתה פגוע, כועס, כשפגעו במקום דתי, במיוחד לאנשים דתיים כמו בכפר שלנו - אנשים כעסו וזה התבטא בהתנהגות ובצורת הדיבור. חלק לקחו את זה מאוד קשה, במיוחד אלה שיותר אדוקים. משהו נשבר וזה יכול לקרות שוב. אבל אנחנו ממשיכים לחיות, גלגל החיים ממשיך להסתובב."⁷⁴

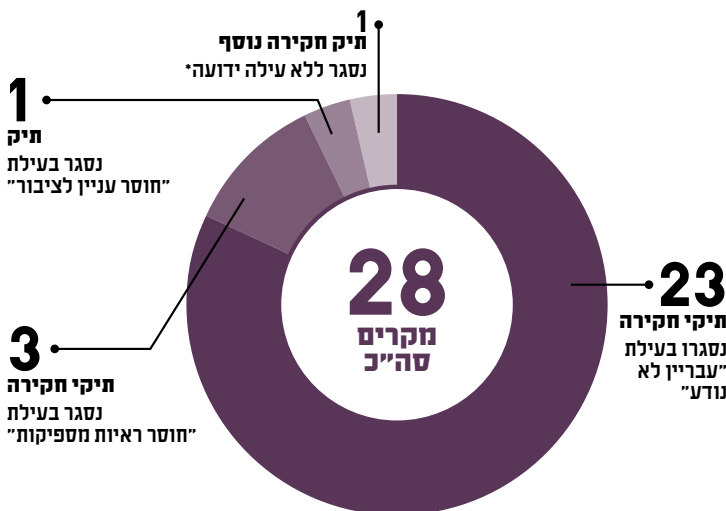
68 נכון לחודש יוני 2020, שלושת תיקי החקירה, שנפתחו בעקבות השחתות המסגדים, נסגרו.
 69 חיים לוינסון, "הפלסטינים: מתנחלים הצינו מסגד בגדה: ברק: המעשה פוגע בעתיד ישראל", **הארץ**, 11.12.2009.
 70 "רה"מ: נפעל למצות את הדין עם מציתי המסגד", **ישראל היום**, 13.01.2012.
 71 אנשיל פפר וחיים לוינסון "הרב הראשי לישראל, יונה מצגר, על שריפת המסגד בכפר יאסוף: כך פרצה השואה", **הארץ**, 14.12.2009.
 72 ח"כ עמיר פרץ (התנועה/העבודה) וח"כ נחמן שי (העבודה) התראינו בכתבה לאלון חכמון, ימי רוט ויאסר עוקבי, "תג מחיר בכפר עקרבא סמוך לשכם: כתובות על מסגד וניסיון הצתה", **מעריב**, 13.04.2018. ח"כ מוסי רז (מרצ) הצטרף לביקור עם ארגון 'תג מאיר' במסגד שנפגע, "ביקור סולידריות בבית התפילה ה-50 שחולל", אתר האינטרנט של ארגון תג מאיר, 15.04.2018.
 73 האתרים שנבדקו: וואלה! חדשות, הארץ, ישראל היום, חדשות 13, הקול היהודי, ערוץ 7, מגפון, דבר ראשון.
 74 מתוך עדותו של אימאם המסגד עבדאללה בעיראת מכפר מאלכ על אירוע ההתרחש ב-16.06.2019. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות" (תיק יש דין 4472/19).

מאז שנת 2017 אספו תחקירני יש דין עדויות בנוגע ל-44 אירועי עבריינות אידיאולוגית במהלכם מתנחלים פגעו ברכוש פלסטיני ובמסגדים הממוקמים בתוך שטחי העיירות והכפרים, מתוכם ב-42 מקרים הוגשה תלונה למשטרה. חקירת המשטרה עודה מתנהלת לגבי 14 תיקים, ואילו **מתוך 28 התיקים שבהם החקירה הסתיימה, לא הוגש ולו כתב אישום אחד.**

- 23 תיקים נסגרו בעילת "עבריון לא נודע", המעידה על כך שהמשטרה הכירה בביצוע העבירה אך כשלה באיתור חשודים.
 - 3 תיקים נסגרו בעילת "חוסר ראיות מספיקות" המעידה על כך שהמשטרה הכירה בביצוע העבירה, אך כשלה באיסוף של ראיות המספיקות להגשת כתב אישום.
 - תיק אחד נסגר בעילת "חוסר עניין לציבור".
 - במקרה אחד משטרת ישראל לא סיפקה ליש דין את עילת הסגירה של תיק החקירה עד לפרסום מסמך זה.
- שלושת תיקי החקירה שעסקו בפגיעות במסגדים נסגרו מבלי שהוגש כתב אישום.



פגיעות של מתנחלים ברכוש פלסטיני ובמסגדים בתוך כפרים בגדה המערבית, 2017-2020



מתוך 28 תיקים שבהם החקירה הסתיימה, לא הוגש ולו כתב אישום אחד.

ימשטרת ישראל לא סיפקה ליש דין את עילת סגירה של תיק זה.
ב-2 מקרים הוגשה תלונה למשטרה והחקירה עדיין מתנהלת. ב-2 מקרים לא הוגשה תלונה למשטרה.

סיכום

העבירות האידיאולוגיות שביצעו מתנחלים ישראלים בתוך שטחי העיירות והכפרים הפלסטיניים בשנים האחרונות אינן מתבצעות במנותק ממדיניותה של ישראל בגדה המערבית. מדיניות זו כוללת אינספור פגיעות בזכויותיהם של הפלסטינים, תוך שאיפה לבסס את שליטתה של ישראל באזור זה. בספרה "חוק חי: שיטור וריבונות תחת כיבוש" כותבת אילת מעוז: "המתנחל הרואה בעצמו מוציא לפועל של מאווייו הכמוסים של המשטר, מחקה לעתים קרובות את הדרכים האלימות שהמדינה מפצה".⁷⁵ תגובתן הרפה והחלושה של רשויות אכיפת החוק הישראליות לעבירות אלה מלמדת כי לכל הפחות ישראל אינה רואה בבלימת תופעה זו מטרה חשובה דיה, ואולי אף כי מדובר במעשים שהמדינה מקדמת בברכה, גם אם לא באופן גלוי ומוצהר.

כוחות הצבא, הנמצאים לעיתים במקום התרחשות העבירות, או בסמוך לו, אינם פועלים על פי חובתם כדי למנוע את התרחשותן או כדי להגן על הפלסטינים ועל רכושם מפני פגיעה. זאת אף שבידי החיילים נתונות סמכויות כדי להפסיק את התקיפות והחובה לעצור את הפורעים. גם משטרת ישראל - האמונה על אכיפת החוק בגדה המערבית, ובכלל זאת על חקירת עבירות של אזרחים ישראלים - אינה פועלת כראוי כדי לבצע חקירה אפקטיבית, לתפוס את העבריינים ולמצות עמם את הדין.

נקל לשער את תגובתן של הרשויות הישראליות אם פלסטיני היה למשל חוטף לאור יום תושב התנחלות באימוי רובה, או אם קבוצה של פלסטינים הייתה מיידה אבנים לעבר משפחה יהודית הנמצאת בחצר ביתה. הן באכיפה בזמן אמת הן בחקירת עבירות בדיעבד, האפליה כנגד האוכלוסייה הפלסטינית בשטחים הכבושים הינה עוול ברור ומובהק. הדבר צורם שבעתיים כאשר מדובר בעבירות המתבצעות בתוך יישובים פלסטיניים, ברחובות ובחצרות, כלומר במקומות האמורים לסמל עבור יושביהם ביטחון וביתיות.

מתוך 63 מקרים שתועדו על ידי יש דיין בתקופה זו, רק בשלושה מקרים בחרו הפלסטינים שלא להגיש תלונה במשטרה הישראלית. זהו נתון המעיד על נכונות גבוהה לפעול באפיקים ממוסדים כנגד התוקפים, בניגוד לאירועי עבריינות אחרים בטיפול יש דיין שהתרחשו מחוץ לתחומי יישובים פלסטיניים, אז העדיפו רבים מהנפגעים הפלסטינים שלא להגיש תלונה רשמית לרשויות הישראליות.⁷⁶ אפשר שנכונות זו להתלונן משקפת את הצורך להגן על הבית אל מול סכנה מוחשית וחמורה, אף שדבר כרוך בשיתוף פעולה עם הרשויות הישראליות שאינן אוכפות את החוק או יוצרות הרתעה משמעותית כנגד העבריינים. ניתן לשער שגם הגעתם של כוחות משטרה למקום ביצוע העבירה לשם איסוף ראיות וגביית עדויות מעודדת את הפלסטינים לשתף פעולה עם הרשויות. עם זאת, כפי שצוין במסמך זה מספר פעמים, תוצאות החקירה לא מעידות על ניסיון כן ואמיתי להרתיע עבריינים אידיאולוגיים. גם שיתוף הפעולה עם הרשויות הישראליות לא מניב חקירות מוצלחות המובילות לכתבי אישום ולהרשעות, ולכן אלימות המתנחלים צפויה להימשך.

75 אילת מעוז, **חוק חי: שיטור וריבונות תחת כיבוש**, הוצאת הקיבוץ המאוחד בשיתוף הוצאת מכון ון ליר, ירושלים, 2020, עמ' 9.

76 לקריאה נוספת בנושא זה: יש דיין, **לא מתלוננים - עובדות ונתונים על הימנעותם של נפגעי עבירה פלסטינים מהגשת תלונות במשטרה** (2016).

מתוך התיקים שבמעקב יש דין, 38 חקירות משטרה שנפתחו בעקבות תקיפות של מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים בין השנים 2017-2020 והגיעו לכדי סיום, 34 תיקים נסגרו בעילות המעידות על כישלון החקירה ולא הוגש ולו כתב אישום אחד.⁷⁷

מחדלים אלה מעניקים בפועל חסינות לעבריינות אידיאולוגית של מתנחלים. המסר העולה מהאופן שבו מתנהלות הרשויות הישראליות הוא ברור לכל. מסר זה מופנם היטב הן בקרב התוקפים המתנחלים, הרואים בכך היתר להמשיך בשלהם, והן בקרב קורבנותיהם הפלסטינים שיודעים כי הם מופקרים לגורלם, מבלי שיש מי שיגן עליהם מפני מתקפות אלימות.

עבדאללה בעיראת, אימאם המסגד שהושחת בכפר מאלכ, היטיב לנסח זאת:

”תמיד אני שואל את עצמי: האם המתנחלים עושים זאת על דעת עצמם, עם אג'נדה משלהם, אסטרטגיה שבנו לעצמם - או שזו מדיניות? ויש לי תשובה: זו המדינה. הרבה יותר ממתנחלים בודדים.”⁷⁸

77 מתוך 38 תיקים אלה, 30 תיקים נסגרו בעילת "עברייני לא נודע" ו-4 תיקים נסגרו בעילת "חוסר ראיות מספיקות".
78 מתוך עדותו של אימאם המסגד עבדאללה בעיראת מכפר מאלכ על אירוע שהתרחש ב-16.06.2019. חקירת המשטרה בעניין נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות" (תיק יש דין 4472/19).

אירועי חורף 2021: פגיעות בפלסטינים בעקבות מותו של המתנחל אהוביה סנדק

ב-21 בדצמבר 2020 נהרג המתנחל אהוביה סנדק בעת מרדף משטרתי אחרי המכונית בה נסע עם כמה מחבריו. בלשים מהיחידה המרכזית של מחוז ש"י רדפו אחרי מכוניתם כי חשדו שידו אבנים לעבר מכוניות פלסטיניות בכביש הסמוך להתנחלות כוכב השחר במרכז הגדה המערבית.⁷⁹

האירוע הזה הוביל לגל של הפגנות ואירועים אלימים בגדה המערבית ובישראל. מתנחלים ותומכיהם מחו כנגד הרשויות הישראליות על רדיפתן כביכול את ציבור המתנחלים, ובתוך כך פגעו במגוון דרכים בפלסטינים תושבי הגדה המערבית.⁸⁰ **מחלקת השטח של יש דין אספה דיווחים מאומתים אודות 52 אירועים בעלי אופי דומה, אותם ניתן לקשר למחאה בעקבות מותו של סנדק:** בין ה-21 בדצמבר 2020 ל-6 בפברואר 2021 תועדו 42 מקרים של חסימת צמתים מרכזיים ברחבי הגדה המערבית ויידו אבנים לעבר רכבים פלסטיניים, כמו גם 10 מקרים בהם קבוצות של מתנחלים פלשו לתוך יישובים פלסטיניים ופגעו בגוף וברכוש. באירועים אלה נפצעו 16 פלסטינים, בתוכם 4 ילדים.

מתוך 52 האירועים הללו, תחקירי יש דין גבו עדויות אודות 15 אירועים, בכללם שלוש תקיפות שונות בתוך יישובים פלסטיניים. ב-11 מקרים מתוכם, נפגעי העבירה הפלסטינים העדיפו שלא להגיש תלונה. מתוך ארבעת המקרים בהם הוגשה תלונה למשטרה, שני תיקי חקירה נסגרו,⁸¹ תיק חקירה אחד עדיין מתנהל⁸² ובתיק אחד הוגש כתב אישום.⁸³

תגובתן הרפה של רשויות אכיפת החוק התמצתה במקרים רבים בנוכחות של חיילים ושוטרי מג"ב בצמתים בהם נערכו ההפגנות האלימות. לפי עדויות שגבו תחקירי יש דין, כוחות אלה לא עשו כל מאמץ לבלום את אלימות המתנחלים כשזו הופנתה כלפי הפלסטינים שעברו במקום. ובאשר להצבתם של כוחות שיחצצו בין מתנחלים אלימים לבין תושבי הכפרים והעיירות הפלסטיניים, הדבר נותר בגדר חלום הרחוק ממימוש. לדוגמה, התקיפה הראשונה בחווארה בוצעה על ידי מתנחלים ב-21 בדצמבר, 2020. בתקיפה זו ליוו חיילים את המתנחלים בעוד אלה חוסמים רחובות בעיירה, מקללים את תושביה ואף נוקטים כלפיהם באלימות פיזית. לא נעשו שום ניסיונות מצד החיילים להגן על גופם ועל רכושם של הפלסטינים, ולצופה מן הצד היה נראה כאילו מטרתם היחידה הייתה אבטחת שלומם של המתנחלים האלימים. על אף היות המקום מועד לפורענות בשל קרבתו להתנחלות יצהר ולמאחזים הבלתי מורשים

79 ר' למשל "נער נהרג במהלך מרדף בשומרון: המשטרה: הנוסעים ידו אבנים לעבר פלסטינים", יניר יגנה, **וואלה!**, 21.12.2020.

80 ר' למשל "מאז מותו של אהוביה סנדק ז"ל: 21 אירועי אלימות נגד ערבים ושוטרים", משה נוסבאום וליה ספילקין, חדשות 12N, 03.01.2021.

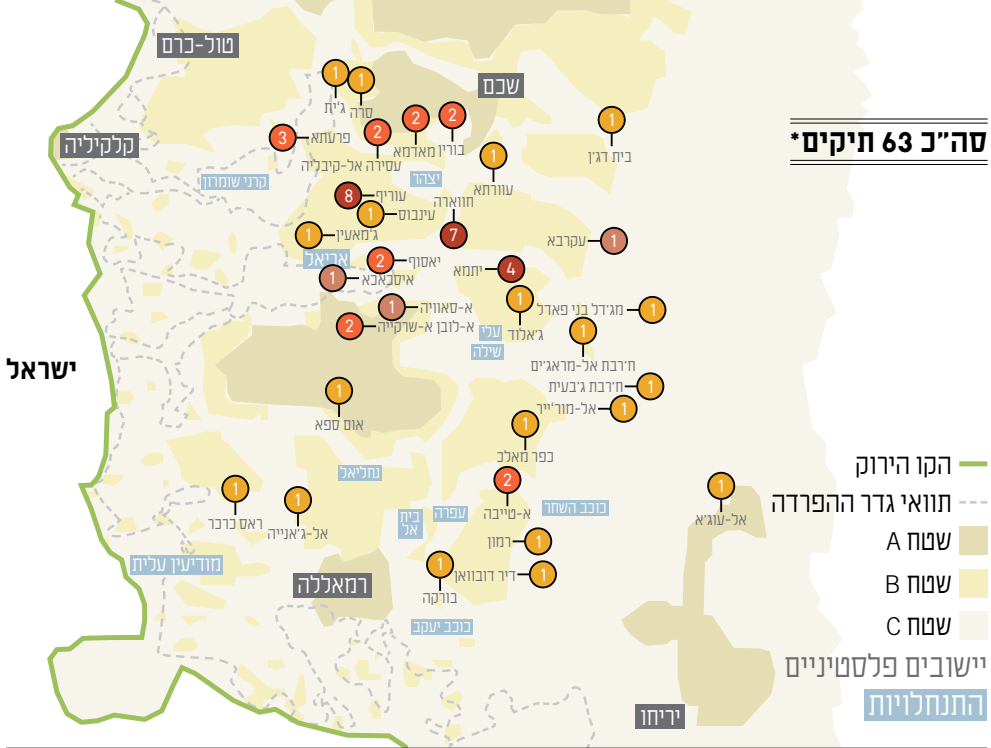
81 חקירת המשטרה בעניין פציעת פלסטיני ע"י ידיו אבנים של מתנחלים בצומת שילה (תיק יש דין 4836/21) נסגר בעילת "עברייני לא נודע". חקירה המשטרה בעניין פציעתם של אם ובנה ע"י ידיו אבנים של מתנחלים בצומת בית אל (תיק יש דין 4843/21) נסגרת בעילת "חוסר התאמה להעמדה לדין פלילי".

82 חקירת המשטרה בעניין תקיפת בתים בחווארה ע"י מתנחלים (תיק יש דין 4830/21) עדיין מתנהלת.
83 חקירת המשטרה בעניין פציעה של גבר ונזק רב לרכוש ע"י מתנחלים בסרטה (תיק יש דין 4832/21) הבשילה לכדי הגשת כתב אישום.

המקיפים אותה, הצבא לא הפיק לקחים ולא נערך מראש להגנה על העיירה. כך קרה שגם ב-23 בדצמבר וב-31 בדצמבר מתנחלים פלשו לתחומי העיירה ופגעו בתושביה באופן דומה.

**העדויות בנוגע לתקיפות מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים ולאזלת היד של רשויות
אכיפת החוק מצטברות לכדי מסקנה ברורה: חייהם של הפלסטינים בגדה המערבית
הינם הפקר, והם אינם בטוחים גם בביתם שלהם.**

עבירות אלימות ורכוש של מתנחלים בתוך יישובים פלסטיניים במרכז הגדה המערבית, 2017-2020



* 7 עבירות נוספות תועדו בדרום הגדה המערבית ובצפונה, ואינן מופיעות במפה זו. נתונים אלה אינם משקפים את סך כל האירועים מסוג זה בגדה המערבית בתקופה האמורה, אלא רק מקרים שתועדו על ידי יש דיין

נספח א': תוצאות החקירה בנוגע לתיקים שעדויות מתוכם צוטטו במסמך זה

- חקירת המשטרה בתיק יש דין 4421/19, שעניינו תקיפתה של משפחת שחאדה מעורף על ידי קבוצת מתנחלים בתאריך 13.04.2019, נסגרה בעילת "עבריון לא נודע".
- חקירת המשטרה בתיק יש דין 4049/18, שעניינו תקיפתה של משפחת ת' מא-טיבה על ידי קבוצת מתנחלים בתאריך 22.01.2018, נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות".
- חקירת המשטרה בתיק יש דין 4369/19, שעניינו השחתת כלי רכב וריסוס כתובות נאצה בראס כרכר על ידי מתנחלים בתאריך 21.02.2019, נסגרה בעילת "עבריון לא נודע".
- חקירת המשטרה בתיק יש דין 4119/18, שעניינו השחתת כלי רכב וריסוס כתובות נאצה על רכוש של נדאם מעטאן מבורקה על ידי מתנחלים בתאריך 20.04.2018, נסגרה בעילת "עבריון לא נודע".
- חקירת המשטרה בתיק יש דין 4113/18, שעניינו השחתת כלי רכב וריסוס כתובות נאצה על רכוש של תאאר שוחה מרמון על ידי מתנחלים בתאריך 23.04.2018, נסגרה בעילת "עבריון לא נודע".
- חקירת המשטרה בתיק יש דין 4472/19, שעניינו השחתת המסגד בכפר מאלכ על ידי מתנחלים בתאריך 17.06.2019, נסגרה בעילת "חוסר ראיות מספיקות".

נספח ב': תגובות

יש דין פנה ליעקב אלחרר, רבש"צ ההתנחלות טלמון, וביקש את תגובתו לטענות המופיעות במסמך זה בנוגע לאירוע בו היה מעורב (עמ' 14 עד 17). אלחרר סרב למסור התייחסות.